

Tager du barnet ved hånden, tager du moderen ved hjertet

Rapport om forskning i børn og deres familiers relation til kirke og kristendom

Udgivet af Center for SamtidsReligion,

Institut for Kultur og Samfund,

ARTS

Aarhus Universitet

og

Danmarks Kirkelige Mediecenter

2014

ISBN-nummer: 978-87-92829-48-1

Online-ISBN: 978-87-7507-369-6

DOI: 10.7146/aul.134.117

Indholdsfortegnelse:

Indledning - Forskning i børn og deres familiers relation til kirke og kristendom	3
Kontaktinformationer	5
Kapitel 1	6
National undersøgelse af babysalmesang	6
Projektets forskningsdesign	6
Undersøgelse 1:	6
Undersøgelse 2:	7
Resultatet af specialets metodetilgange	7
Kapitel 2	8
Hvad er babysalmesang?	8
Hvem	8
Hvad	8
Hvor	9
Historien bag	9
Hvem afholder babysalmesang?	10
Form og struktur i aktiviteten	12
En typisk babysalmesangstime	12
Variationer	13
Rekvisitter og instrumenter	13
Annoncering og markedsføring	14
Kapitel 3	16
Babysalmesang fra kirkernes perspektiv	16
Babysalmesang i Danmark i tal	16
Hvem har ikke babysalmesang?	18
Hvor længe har der været babysalmesang?	19
Initiativ	19
Hvorfor afholder kirkerne babysalmesang?	19
Kapitel 4	23
Brugerne af babysalmesang	23
Hvem er den typiske babysalmesangsbruger?	24
Brugernes forhold til kirke og tro?	26
Hvorfor går man til babysalmesang?	28
Synet på aktiviteten	30
Betydningen af kirkerummet	30
Hvordan hører man om babysalmesang?	31
Overvejelser inden man begynder til babysalmesang	32
Hvilken "virkning" har babysalmesangsaktiviteten på brugerne?	33
Det bedste til babysalmesang, er	33
Kapitel 5	34
Babysalmesang på markedet?	34
Det oversete potentiale i babysalmesang	35
Fastholdelse efter babysalmesang	37
Kirke i øjenhøjde	38
Konkluderende kommentarer	39
Litteraturliste	40

Indledning - Forskning i børn og deres familiers relation til kirke og kristendom

Marie Vejrup Nielsen og Helle Janderup

Denne rapport er resultatet af et projekt om babysalmesang i den Danske Folkekirke udført i samarbejde mellem Danmarks Kirkelige Mediecenter (DKM) og Center for SamtidsReligion ved Aarhus Universitet (CSR). Rapporten og undersøgelserne i den er del af et større projekt hos Danmarks Kirkelige Mediecenter: "Fokus på børn, familier og kirke gennem fortællinger og forskning".

Den konkrete undersøgelse af babysalmesang er finansieret af Den folkekirkelige Udviklingsfond 2013. DKM har derudover modtaget støtte fra Roskilde Stiftsråd og KFUM og KFUK i Danmark til projektet. Lektor og leder af Center for SamtidsReligion, Marie Vejrup Nielsen, har været forskningsansvarlig for projektet, og projektmedarbejdere Christina Skovgaard Iversen og Gitte Ranfelt Laugesen har stået for udførelsen af projektet og rapporten om babysalmesang. På Danmarks Kirkelige Mediecenter har Søren Johan og Rikke Bøgh været tilknyttet.

Vi kan nu offentliggøre resultaterne fra den del af projektet, som fokuserer på en specifik folkekirkelig aktivitet, som er målrettet børnefamilier, nemlig babysalmesang. I den oprindelige ansøgning blev der lagt vægt på nødvendigheden af at få undersøgt de kirkelige aktiviteter, som benyttes af børnefamilier i Danmark i dag. I arbejdsprocessen med at fastlægge formen for det konkrete forskningsprojekt blev det bestemt at fokusere udelukkende på en aktivitet og til gengæld for den afdækket i højere grad. Derfor indgår der ikke andre aktiviteter, såsom mini-konfirmation eller familiegudstjenester i denne undersøgelse. I den endelige rapport om projektet "Fokus på børn, familier og kirke" vil der indgå overvejelser omkring andre møder mellem børnefamilier, kirke og kristendom i forskellige kontekster.

Danmarks Kirkelige Mediecenter gik ind i projektet ud fra et ønske om at vide mere om det kirkelige børne- og familiearbejde. For at skabe et godt fundament fremover, er der brug for viden om, hvordan børnefamilier faktisk bruger kirke og kristendom i dag. Hvornår og hvordan er kirke og kristendom relevant for børnefamilier? Og hvad siger deres forbrugsmønstre i forhold til kirke og kristendom om deres efterspørgsel og ønsker? Fra en forskningssammenhæng er børnefamilier interessante, fordi det er i familien, de primære religiøse adfærdsmønstre dannes, og dermed etableres nogle rammer for den fremtidige adfærd hos børnene, som vil spille ind i fremover. Danmarks Kirkelige Mediecenter og Center for SamtidsReligion gik derfor ind i et samarbejde, der skal give alle interesserede mere viden om børn og familiers forhold til kirke og kristendom.

Det bliver ofte fremført, at medlemmerne af folkekirken ikke har et særligt velartikuleret religiøst sprog, og at det gør det vanskeligt at finde frem til, hvad de tror på, og hvorfor og hvordan kirke og kristendom spiller en rolle for dem.

Projektet er interesseret i hvad der motiverer brugerne af babysalmesang til at gøre hvad de gør. Vi har vendt perspektivet væk fra spørgsmål om medlemmernes tro eller mangel på samme og også fra spørgsmål om søndagskirkegang og i stedet er der fokus på medlemmernes reelle brug af kirke og kristendom. Dermed bidrager projektet med ny viden om denne del af folkekirkens medlemmers relation til kirke og kristendom.

Forskningsprojektet har undersøgt et bestemt tilbud til børnefamilier i dag for at afdække hvorfor og hvordan et sådant tilbud appellerer til den store gruppe af medlemmer af folkekirken, som ofte omtales som fremmede for kirken. Samtidigt afslører deres valg af kirken i nogle sammenhænge, at de faktisk af og til efterspørger kirke og kristendom. Hvad ligger der bag dette mønster?

Ved at vælge perioden mellem to etablerede kontaktpunkter mellem medlemmer og kirke, nemlig barnedåb og mini-konfirmandundervisning, bliver det muligt at afdække interaktionen mellem medlemmer og kirke uden for det etablerede, rituelle rum, som ellers er den primære kontaktflade mellem de fleste medlemmer og kirken, jf. barnedåb, bryllup. Ved at inddrage både et af kirkens tilbud til denne målgruppe, i form af babysalmesang, bliver det muligt at indsamle nyt empirisk materiale, som kan analyseres ud fra en række perspektiver om religiøs forandring og som også kan bruges i kirkelig sammenhæng til diskussion om udvikling af aktiviteter.

Forskningsprojektet bidrager således med ny viden om et underbelyst område, som samtidigt vil kunne indgå i større forskningsmæssige sammenhænge i relation til overvejelser om forandring af religion i forhold til individualisering og forandringer i autoritetsmønstre og forbrugsmønstre. Og samtidigt viden som er relevant for alle, som arbejder med børn, kirke og kristendom i Danmark i dag.

Kontaktinformationer

For kontakt til parter bag forskningsprojektet om babysalmesang:

Center for SamtidsReligion: samtidsreligion.au.dk

Marie Vejrup Nielsen: mvn@cas.au.dk

Mobil: 2383 0990

Projektmedarbejdere på rapporten:

Christina Skovgaard Iversen: christinaskovgaardiversen@gmail.com

Mobil: 3023 0042

Gitte Ranfelt Laugesen: gitteranfelt@hotmail.com

Mobil: 299 14639

Kontaktpersoner på Danmarks Kirkelige Mediecenter: www.dkm.dk

For projekt: "Fokus på børnefamilier og kirke" kontakt

Rikke Bøgh eller Søren Johan ved DKM

Telefon: 87 40 37 00.

Kapitel 1

Af Christina Skovgaard Iversen og Gitte Ranfelt Laugesen

National undersøgelse af babysalmesang

Denne nationale undersøgelse af babysalmesang er sat i værk for at få mere viden om babysalmesang som ny aktivitet i folkekirken. Projektets formål har været at danne et nuanceret billede af aktiviteten babysalmesang i den danske folkekirke, dets udbredelse samt brugernes og kirkernes oplevelse og syn på aktiviteten. Dette har resulteret i to sideløbende undersøgelser:

Undersøgelse 1: "Kirker og afholdere af babysalmesang" har fokus på babysalmesang ud fra et afholder og udbyderperspektiv og omfatter observation af babysalmesang i ni kirker, interviewsamtaler, websurvey samt selve kortlægningen af babysalmesangs udbredelse i folkekirken.

Undersøgelse 2: "Brugere af babysalmesang" har fokus på brugeres opfattelse og brug af babysalmesang, samt trosspørgsmål og holdning til folkekirken, hvilket er blevet undersøgt via følgende kvalitative metoder: observation og interviewsamtaler, derudover har vi gjort brug af kvantitativ metode, herunder survey til brugere.

Projektets forskningsdesign

Undersøgelse 1:

Kortlægningen af udbredelsen af babysalmesang i danske pastorater er foretaget ud fra de tilgængelige informationer på sognenes hjemmesider, via provsti.dk og sogn.dk for at finde frem til, hvor mange af de danske pastorater, der udbyder babysalmesang. I forbindelse med dette arbejde noterede vi samtidig en kontaktperson (afholderen af babysalmesang eller en præst) fra hvert pastorat, til brug ved rundsending af den følgende spørgeskemaundersøgelse til kirkens ansatte. I kortlægningen lagde vi vægt på at identificere følgende faktorer i de danske pastorater: 1. Udbydes der babysalmesang i pastoratet, 2. Hvem står som afholder, 3. I hvilket rum har man valgt at afholde det.

Survey-undersøgelsen til kirkeligt ansatte, udsendt til alle landets pastorater (ca. 1200) med undtagelse af pastoraterne i Aarhus' fire provstier, der allerede er afdækket jf. (Iversen & Laugesen 2014). I alt modtog vi 776 besvarelser fra danske pastorater, hvilket giver en svarprocent på cirka 65 procent.

I forbindelse med **feltobservationerne** i ni udvalgte kirker observerede og fotograferede vi selve aktiviteten i kirken eller sognehuset samt interviewede afholder og, de steder det var muligt, også en af kirkens præster. Dette for at få et indblik i varieteten af aktiviteten babysalmesang, herunder især i forhold til aktivitetens udtryk,

forskellige afholderes måder at afholde babysalmesang på, samt forskellene i dels den musiske, den teologiske og den sociale vægtning i forbindelse med babysalmesang i de forskellige kirker.

Kirker til feltstudiet:		
	Kirke i domkirkebyen	Mindre kirke i stiftet
Aalborg Stift	Ansgar Kirke	Brønderslev
Ribe Stift	Sct. Catharinæ Kirke	Videbæk Kirke
Fyns Stift	Odense Domkirke	Strib Kirke
Lolland-Falster stift	Maribo Domkirke	Stormarkskirken
Københavns stift	Frederiksberg Kirke	

Undersøgelse 2:

Spørgeskemaet til brugerne er, i forbindelse med rundsendingen af web-surveyen til danske pastorater, medsendt som link til kirkernes kontaktperson med opfordringen til, at kontaktpersonen sender det videre til kirkens eventuelle babysalmesangsbrugere. Her er det ikke muligt at tale om en decideret svarprocent, men vi modtog i alt 570 besvarelser fra danske babysalmesangsbrugere fra hele landet. Dette materiale er suppleret af en række **interviews**, omkring 3-4 brugere i hver af de ni kirker, vi besøgte igennem projektet, for at indfange nuancer og detaljer, som det ikke er muligt at få med i en kvantitativ undersøgelse. **Feltobservationen** i kirkerne var desuden i høj grad medvirkende til at danne et billede af babysalmesangsbrugerne.

Resultatet af specialets metodetilgange

Med ovenstående metodiske tilgange indsamledes til dette speciale således en betydelig mængde data af forskellig art. Vi har fået både brugeres, afholderes og eksperternes syn på babysalmesang. De mest interessante elementer fra dette materiale vil, efter en præsentation af selve babysalmesangsaktiviteten og dens historie, kort blive fremlagt og bearbejdet i analysen af babysalmesang i de følgende tre kapitler.

Kapitel 2

Hvad er babysalmesang?

Hvem

Babysalmesang henvender sig til babyer og barslende forældre. Oftest er det mødre på barsel og i enkelte tilfælde fædre, bedsteforældre eller barnepiger, der deltager sammen med barnet. Som udgangspunkt er babysalmesang for babyer, der endnu ikke kravler, men i en del kirker har man udvidet aldersgrænsen til også at omfatte børn op til et år for at kunne inkludere så mange som muligt. Enkelte kirker har aldersopdelte hold, således at barnet visse steder kan fortsætte, også når de er over et år. Babysalmesang er i de fleste kirker åben for alle, således er der sjældent krav om hverken medlemskab af folkekirken, at barnet er døbt eller deltagerne hører til sognet, dog er det nødvendigt, at man tilmelder sig.

Hvad

Babysalmesang er i sin grundsubstans salmesang eventuelt i kombination med andre børnesange tilføjet fagter, dans, bevægelse og rekvisitter. Under hele aktiviteten er det muligt at made, amme, pusle eller putte barnet alt efter behov, også inde i selve kirkerummet. Efter aktiviteten byder kirken de fleste steder brugerne på en kop kaffe. I

størstedelen af kirkerne afholdes der to babysangsforløb årligt, men enkelte tilbyder babysalmesang kontinuerligt hele året. Babysalmesang ligger typisk på en fast hverdagsformiddag og tilbydes på ugentlig basis, oftest er et forløb 8-10 gange, hvorfor brugerne regelmæssigt kommer i kirken hver uge i 3-4 måneder i træk. De fleste steder er det gratis at deltage - evt. med et mindre beløb for kaffe, men i nogle kirker koster det op imod 500 kr. for et forløb. Efter den musiske aktivitet tilbyder 91% af kirkerne en form for forplejning, der kan være alt fra kaffe og småkager til et større brunch- eller frokostbord, hvorfor deltagerne mange steder ender med sammenlagt at bruge flere timer i kirken og eventuelt sognegården i forbindelse med babysalmesang.

Hvor

Selve den musiske aktivitet foregår nu ud af ti steder i kirkerummet, men babysalmesang kan også foregå i sognegården, præstegården eller andre af kirkens lokaler.

Historien bag

Babysalmesang som koncept og aktivitet udspringer af viden og erfaringer fra musikpædagogikken og spædbarnsforskningen. Den svenske læge Johan Lind har siden 1970'erne påvist, at det at synge for babyer og fostre helt ned til 20. fosteruge har en gavnlige effekt for børns udvikling. Studierne har samtidig vist, at børn fra 20. fosteruge og frem til etårsalderen, har en helt speciel kognitiv åbenhed og indlæringskapacitet, der gør, at de ting, som de præsenteres for som spæde, lagres resten af livet, således vil børn, ifølge teorien, kunne opleve genkendelsens glæde, når de senere i livet møder en salme sunget for dem til babysalmesang (Dam 2005).

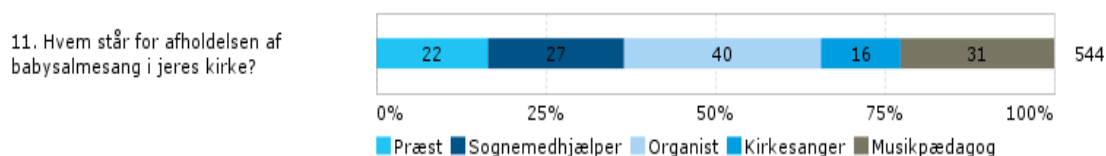
Denne viden fik i slutningen af 1990'erne hhv. lektor og professor ved Det Kongelige Danske Musikkonservatorium Anne-Mette Riis og Inge Marstal til at eksperimentere med musiktilbud til gravide og babyer målrettet musikskoleregi (Riis 2011). Efter at stiftspræst Helene Dam så Anne-Mette Riis' og Inge Marstals video med musikhold for babyer, fik hun ideen til at rykke aktiviteten, babyerne og musikken ind i kirken, og dermed begyndte babysalmesangskonceptet at tage form (Riis 2011). Første skridt mod implementeringen af babysalmesang i folkekirken var et kursus afholdt af Inge Marstal ved Københavns stiftscentral i 2002 for alle stiftets præster. Kursets formål var at hente viden og inspiration fra musikpædagogikken til undervisning af børn i folkekirken (Dam 2005). Under kurset blev det tydeligt, at der var en stor interesse blandt præsterne for at få et musikkoncept for babyer og deres forældre i folkekirken. Inge Marstal påtog sig opgaven med at gennemgå *Den Danske Salmebog* for at finde salmer, der egnede sig til formålet, og sammen med Helene Dam stod hun for at udvikle konceptet *babysalmesang* (Riis 2011). I første omgang blev det til hæftet *Mine første salmer* i 2003, og i 2004 udgav Inge Marstal, Anne-Mette Riis og Helene Dam *Min første salmebog*, der udover bogen omfatter cd, dvd og en manual med redegørelse for teologi og praksis i forhold til babysalmesang (Steens 2008). Dette materiale bruges den dag i dag i mange kirker over hele landet. For forgangskvinderne Helene Dam, Anne-Mette Riis og Inge Marstal var drivkraften bag babysalmesang et ønske om at salmeskatten videregives til de helt små børn. For stiftspræst Helene Dam er babysalmesang tænkt som en måde at fortælle præster og menighedsråd i folkekirken om potentialet i den unikke salmeskat, som

Danmark og folkekirken rummer og er forpligtet til at give videre til kommende generationer. Igennem babysalmesang kan salmerne så tidligt som muligt *synges ind i barnet*.

De første kirker, der kunne udbyde babysalmesang, var Frederiksberg Kirke og Sct. Pauls Kirke i København (Riis 2011). I begyndelsen var der dog skepsis inden for folkekirkenes egne rækker, da ikke alle anså babysalmesang som et anliggende for folkekirken. I dag er babysalmesang at finde over hele landet, men det er først i løbet af de sidste fem år, at det for alvor har slået rod i de mindre byer (Riis 2011).

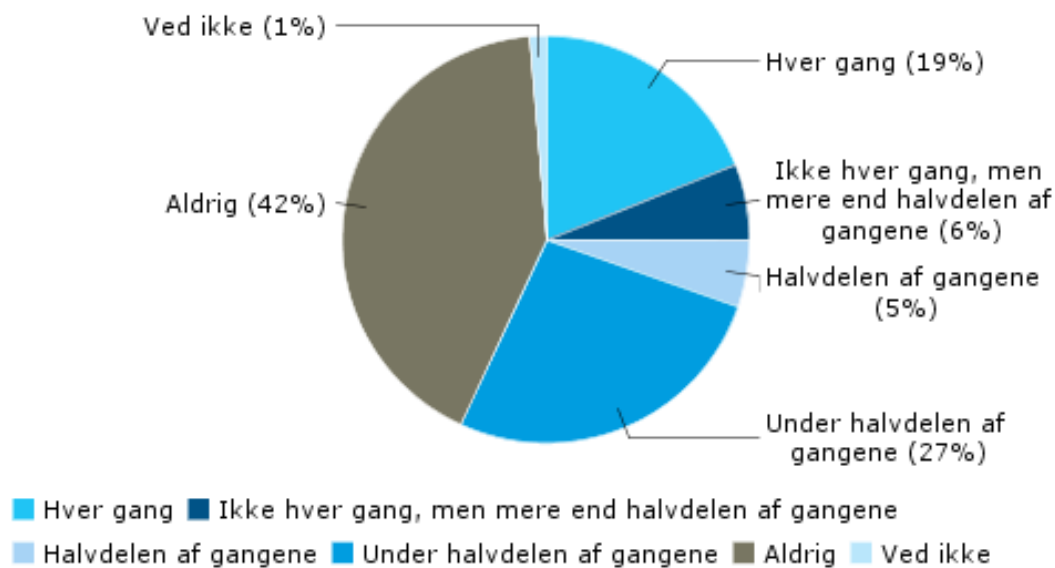
Hvem afholder babysalmesang?

Det er meget forskelligt, hvem der står som afholder for babysalmesang i de enkelte kirker. Babysalmesang varetages oftest af en organist (40 procent), en musikpædagog (31 procent) eller en sognemedhjælper (27 procent). Dog har mange kirker typisk flere afholdere, som i fællesskab står for afholdelsen af babysalmesang, hvor kombinationer kan være sognemedhjælper og organist, præst og musikpædagog, kirkesanger og sognemedhjælper, og enkelte steder er der endda tre om at afholde babysalmesang f.eks. præst, kirkesanger og musikpædagog, se figuren nedenfor, hvor ansatte i danske pastorater har anført, hvem der står for afholdelsen af babysalmesang hos dem:

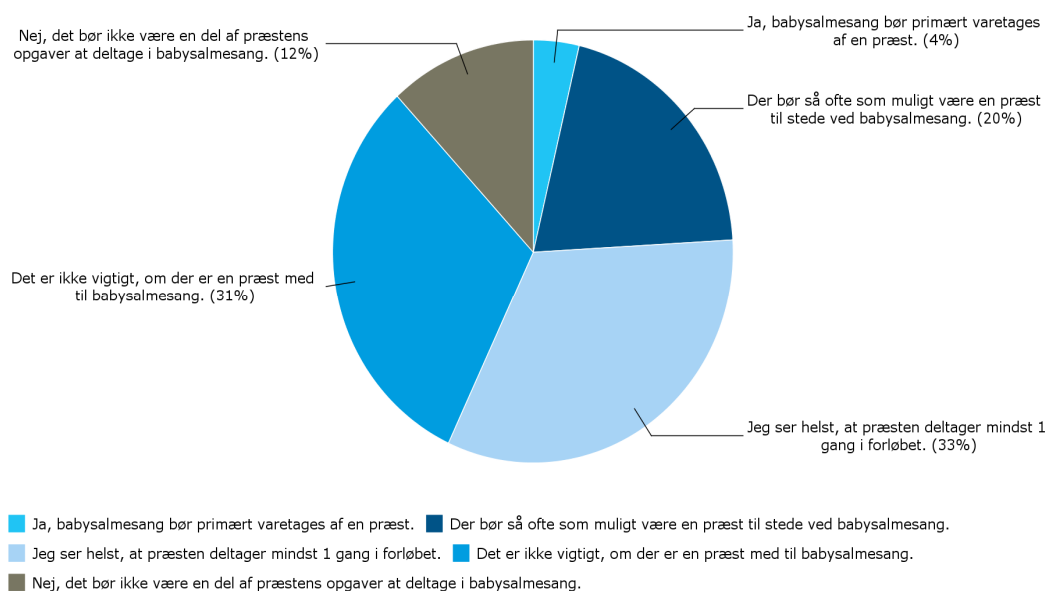

I de kirker vi besøgte i forbindelse med vores feltarbejde, påpegede de, at personen, der varetager babysalmesang, bør være en musikuddannet, men samtidig en person med relation til kirken, og som helst også skulle kunne repræsentere kirken. Selvom mange benytter sig af muligheden for at ansætte en ekstern afholder, fx en musikpædagog eller lignende, er det altså ikke at foretrække med mindre denne har en relation til kirken.

Dette leder til spørgsmålet, om hvilken rolle, kirkens præst bør spille i forbindelse med babysalmesang. Det er vidt forskelligt, om man har valgt at have en præst med ved babysalmesang, og holdningerne omkring dette er ligeledes meget blandede. Gennem undersøgelsen af babysalmesang i danske pastorater fandt vi ud af, at der i halvdelen af de kirkerne er en præst til stede ved babysalmesang mindst en gang i forløbet, og i 19 procent af pastoraterne er der en præst til stede hver eneste gang, der afholdes babysalmesang, mens der i 42 procent af kirkerne aldrig er en præst til stede i forbindelse med babysalmesang, jf. figuren nedenfor, som viser **hvor hyppigt der optræder en præst ved babysalmesang** i de adspurgte pastorater:

Nogenlunde samme fordeling ses i forhold til, hvordan vigtigheden af præstens tilstedeværelse opfattes. Lidt mere end halvdelen af de adspurgte kirker mener, at der bør være en præst til stede mindst en gang i babysalmesangsforløbet, mens den resterende del enten ikke mener, at der bør være en præst til stede ved babysalmesang, eller at præstens tilstedeværelse ikke er vigtig for aktiviteten. Se nedenstående figur, der viser pastoraternes opfattelse af vigtigheden omkring præstens tilstedeværelse ved babysalmesang:

Form og struktur i aktiviteten

Den faktor, at babysalmesang afholdes af personer med vidt forskellige kompetencer, erfaringer og med svingende tilknytning til folkekirken, gør, at babysalmesang udføres på mange forskellige måder rundt omkring i landets kirker.

Aktiviteten babysalmesang er ikke, som højmessens, sanktioneret af en bestemt liturgi. Det tætteste, man kommer på en liturgi for babysalmesang, er det materiale og den vejledning til afholdelse af babysalmesang, der er udarbejdet af bl.a. Anne-Mette Riis, Inge Marstal og Helene Dam, da det ofte er deres model, der anvendes på Kirkemusikskolernes babysalmesangskurser. Det er langt fra alle afholdere, der har modtaget undervisning i afholdelse af babysalmesang. Vores undersøgelse viser, at mange afholdere alene sammensætter deres aktivitet ud fra sparring med fx nabokirken og eventuelt suppleret med materiale om babysalmesang og afholderens egen faglige baggrund. Kun sjældent indoptager og bruger den enkelte afholder den fulde pakke fra bøgerne eller kurserne, men udformer i stedet aktiviteten ud fra egne erfaringer og kompetencer, og på den måde er hver eneste babysalmesangsaktivitet vidt forskellig.

Noget der dog kendetegner babysalmesang over hele landet, er aktivitetens rituelle karakter og det, at alting foregår på barnets præmisser. Hver time er bygget op omkring en fast struktur med mange gentagelser, og forløbet vil for børnenes skyld være næsten det samme fra gang til gang, så børnene får en fornemmelse af genkendelighed og tryghed ved forløbet. Gentagelserne gør samtidig, at mødre lærer forløbet og sangene udenad, så de kan koncentrere sig om barnet fremfor at være fastholdt i et tekstark eller en salmebog. Der lægges desuden mange steder op til, at de voksne ikke snakker sammen under aktiviteten, da snakken ikke gavner barnet og mange gange vil afbryde flowet. Det efterstræbes således de fleste steder, at der, de 30-40 minutter som aktiviteten varer, udelukkende kommunikeres via sang og fagter, for, som flere af afholderne påpeger ikke at bryde magien. Babysalmesang kan i højere eller mindre grad have form af en gudstjeneste ved, i sin struktur og form, at indbygge bedeslag, fadervor, lystænding, salmebog, synge salmer på kirkebænken og tilstedeværelsen af en præst. Modsat kan babysalmesang hovedsageligt indeholde verdslige børnesange og foregå i sognegården eller præstegården. Musikoplevelsen og nærværet mellem deltagere og afholdere kan også være mere eller mindre intenst. Anne-Mette Riis' hold på Frederiksberg er det mest fuldente eksempel på netop intensitet, idet der ikke siges et ord under selve babysalmesang, hvor al kommunikation foregår igennem kropssprog. Helt anderledes så vi det i Maribo sognegård, hvor babysalmesang mere var musikalsk legestue tilføjet salmer, og hvor der aldrig rigtig opstod et flow mellem de enkelte elementer, men mere en stemning af hygge med sang med gang i.

En typisk babysalmesangstime

For at give en fornemmelse af, hvordan en babysalmesangstime forløber, er der i det følgende afsnit en raskitise af de mest almindelige elementer.

Mødrene kommer trillende med deres barnevogn ind i kirken og pakker barnet ud og gøre klar til babysalmesang. Afholder har arrangeret en cirkel foran eller inde i altercirklen med tæpper, hvor mødrene efterhånden trækker op med barnet på armen og sætter sig i en cirkel med barnet liggende på sin dyne på ryggen foran sig. Afholder har en dukke liggende foran sig, som skal vise mødrene, hvordan de skal lave fagterne henover eller med barnet i løbet af babysalmesangen. Timen begynder oftest med salmen *Morgen er nær* på atkløkkespil, med velkomst sunget personligt og med navns nævnelse til hvert enkelt barn. Herefter synges en-to salmer også siddende i cirkel f.eks. *I østen stiger solen op, Nu vågne alle guds fugle små, Se nu stiger solen* eller lignende med fagter lavet ovenover barnet. De første vers gentages gerne flere gange, frem for at synge hele salmen, som kun få vil kunne huske udenad, dette gælder alle de salmer der synges, og på den måde kan alle være med. De næste salmer eller sange foregår gerne flere forskellige steder i kirkerummet *Sorrige og glæde* som dans i midtergangen, dåbssalme om døbefonden og en *gåsalm*, hvor mødrene går med barnet på armen rundt i kirkerummet. Babysalmesang rummer også gerne en række salmer eller sange, hvor der bruges rekvisitter. Mødrene svinger barnet stille i tæpper til *Sov sødt barnlille*, vifter med farverige tørklæder over børnene, rasler med rasleæg, puster sæbebobler ud over børnene eller lægger børnene under en stjernehimmel og synger *Du som har tændt millioner af stjerner*. Når timen er ved at være slut, går alle tilbage til startcirklen, og der synges en afslutningssang eller aftensalme f.eks. *Nu går solen sin vej*. Herefter er aktiviteten for børnene slut, og der er socialt samvær om formiddagsbordet med kaffe og brød. Her kan børn og mødre få lidt at spise, der kan skiftes ble og puttes børn. Mødrene bliver gerne op til en time efter selve aktiviteten, hvor de også får tid til at snakke med de andre mødre og med afholder. Dermed kan brugerne nemt være i og omkring kirken i et par timer i forbindelse med babysalmesang.

Variationer

Overstående er en beskrivelse af grundelementerne i de fleste babysalmesangstimer landet over, men for at få nuancerne med, er det nødvendigt at give et billede af variationerne. Brugen af salmer og sange varierer meget fra kirke til kirke, og her særligt vægningen af salmer overfor verdslige børnesange. Nogen afholdere har en klar holdning om, at babysalmesang alene bør bestå af salmer, andre at hovedparten skal være salmer, og nogen fokuserer mere på verdslige børnesange suppleret af få salmer. I ovenstående beskrivelse er der også især nævnt salmer, men mange steder suppleres de af verdslige børnesange og remser. Men disse er ofte ret forskellige fra kirke til kirke, da indhold og form afspejler hver enkelt afholders valg. Der er stor forskel på anvendelsen af religiøse elementer og den stemning, der skabes under aktiviteten. Når man taler om babysalmesang, er der således tale om vidt forskellige aktivitetstilbud uden nogen decideret ensretning af konceptet i folkekirken.

Rekvisitter og instrumenter

Som det fremgår af ovenstående beskrivelse, består babysalmesang langt fra af salmer og sange alene. Det er ofte noget af et udstyrstykke at arrangere babysalmesang, da næsten hver salme og sang har en tilhørende rekvisit eller et instrument. Afholder har for det første ofte en dukke, bamse eller lignende, som personen bruger til at vise

mødrene, hvordan de kan agere overfor barnet. Derudover benytter mange i løbet af de 40 minutter, aktiviteten varer, både **tørklæder, sæbebobler, tæpper, hjemmelavet stjernehimme, sejl, rasleæg, altklokkespil, triangel, tibetansk klokke, orgel og klaver**. I sjældnere tilfælde ses harmonika, ukulele, "talende" tøjdyr og lignende. Derfor synes mange, det er rart, at være to om at afholde babysalmesang, eller i hvert fald at afholderen har en medhjælper, som kan sørge for, at alle rekvisitterne bliver uddelt og samlet sammen.

Brug af "blomsterhimmeltæppe" ved babysalmesang

Annoncering og markedsføring

Der er stor forskel på, hvordan babysalmesang markedsføres, både i omfang, detaljerighed og i beskrivelsen af selve aktiviteten, herunder betoningen af især tre ting 1) at babysalmesang rent videnskabeligt er godt for barnets udvikling og 2) at salmeskatten også er for babyer, og 3) at det er hyggeligt og socialt (så også mor kan få noget ud af det). Det er derimod forholdsvis sjældent, at babysalmesang direkte beskrives som dåbsoplæring eller som en decideret religiøs aktivitet. Et andet fællestræk er kirkernes pointering af, at det ikke kræver nogle forudsætninger at begynde til babysalmesang, herunder hverken sangmæssigt, et kendskab til kirken eller for den sags skyld et medlemskab af kirken, eller at barnet er døbt.

"Alene mødet med kirkerummet har stor indvirkning på barnet, der oplever kirkerummet, som et positivt og stemningsfyldt rum. Babysalmesang er en forunderlig og poetisk måde at være sammen med sit barn på, hvor hele kirkerummet tages i brug. Med udgangspunkt i et hav af smukke salmer bevæger vi os rundt i kirken, gemmer os, danser, nyder stilheden i det store rum, bruger fagter og rekvisitter til at understøtte forskellige sanseindtryk på,

samt remser og musikalske indslag. De forskellige tilgange til barnet understøtter barnets motoriske, musikalske og emotionelle udvikling – musik og sang er en gave at kunne give de små med videre i livet!”¹

Kirkerne har forskellig måde at nå ud til deres brugere på. Nogle annoncerer via deres hjemmeside, lokalavisen, uddeler invitationer i forbindelse med dåb, og flere steder er babysalmesang en del af området tilbud til nybagte forældre. Det er dog ikke alle kirker, der er gode til at opdatere oplysningerne omkring babysalmesang på deres hjemmesider, hvorfor der er en række steder kun er ganske få eller ingen oplysninger at finde om aktiviteten via kirkens hjemmeside. Vi erfarer, at årsagen til kirkernes ofte mangelfulde PR flere steder skyldes, at babysalmesang er blevet så stor en succes i kirken, at der må oprettes ventelister til babysalmesangsholdene, og at overfloden af brugere gør, at kirkerne næsten ikke føler, at det er nødvendigt hverken at reklamere eller informere om aktiviteten. Når dette er sagt, er der dog også kirker uden ventelister og med ledige pladser på holdene, som ikke fokuserer på PR-delen (dette dog oftest som et resultat af manglende ressourcer). Sociale medier såsom Facebook bruges kun til markedsføring i meget få kirker, og kun en kirke (Haderslev Domsogn) markedsfører deres babysalmesangsaktivitet via Instagram. For lagt de fleste pastorater er det tilfredsstillende, hvis folk i sognet kan høre om babysalmesang fra venner og bekendte i området eller fra præsten ved dåbssamtalen, på den måde slipper de for at tænke på markedsføring af konceptet og på, hvad de skulle stille op med en eventuel venteliste til babysalmesang.

¹ (Uddrag fra beskrivelsen af babysalmesang i Simion-Sankt Johannes Sogn: <http://www.simeon-sanktjohannessogn.dk/babysalmesang>)

Kapitel 3

Babysalmesang fra kirkernes perspektiv

Babysalmesang i Danmark i tal

Ud fra vores undersøgelser af babysalmesang er det helt tydeligt, at babysalmesang har slået rod i folkekirken som en aktivitet på linje med f.eks. minikonfirmation. Således er det over halvdelen af alle landets pastorater, der i dag udbyder et musiktilbud til børn under et år og deres forældre. Vi har undersøgt dette dels ved at lave en manuel kortlægning og ved at foretage en websurvey blandt ansatte i folkekirken. Et helt præcist tal på hvor mange pastorater, der i øjeblikket har babysalmesang er dog ikke muligt at give, da billedet konstant ændrer sig, og der må tages forbehold for fejl i de tilgængelige informationer, men vores vurdering er, at **55-60 procent af danske pastorater udbyder babysalmesang**. Denne vurdering bygger altså på resultaterne fra to uafhængige datakilder 1) Den manuelle kortlægning ud fra hjemmesider, kirkeblade og aviser og 2) survey-undersøgelsen til pastoraterne. I kortlægningen fandt vi frem til, at **56 procent af landets pastorater tilbyder babysalmesang, mens 62 procent i survey-undersøgelsen angiver, at de udbyder babysalmesang i øjeblikket**. Det reelle antal ligger sikkert et sted midt i mellem, da begge metoder har sine fejlkilder. Ser vi på survey-undersøgelsen, fik vi flere tilbagemeldinger fra pastorater, der ikke udbyder babysalmesang, og derfor ikke ønskede at bidrage til undersøgelsen. Vi antager derfor procentdelen af pastorater med babysalmesang i vores survey er kunstigt høj, idet **76 procent af vores respondenter anfører, at de enten udbyder eller har udbudt babysalmesang**, og vi via kortlægningen har fastsat andelen af pastorater, der udbyder

babysalmesang væsentligt lavere, nemlig på maksimalt 60 procent. Omvendt er der også en række ting, som taler for, at andelen af babysalmesangsudbydere i surveyen kunne have været endnu højere, da flere pastorater ofte har sendt spørgeskemaet videre til den, der står som afholder for ofte flere kirker, hvorfor flere pastorater i kortlægningen således vil stå anført som kun et pastorat. Sammenholdt med kortlægningen af babysalmesang via sognenes hjemmesider mv. opnås således et nogenlunde repræsentativt billede af mængden af babysalmesangsudbydere i Danmark. Ud fra kortlægningen har vi samtidig set på den nationale udbredelse af babysalmesang. Heraf fremgår det, at der i samtlige stifter udbydes babysalmesang i over 45 procent af pastoraterne. **København og Helsingør er de to stifter, hvor babysalmesang er mest udbredt med op imod babysalmesang i 70 procent af stiftes pastorater.** Fyn er i denne undersøgelse det stift, hvor udbredelsen er lavest. Som med den generelle udbredelse er tallene behæftet med visse fejlkilder, da de bygger på tilgængelige informationer. Det er dog ikke overraskende, at babysalmesang er mest udbredt i Helsingør og København, da det var her, konceptet har sit udspring.

Procentdel af landets pastorater med Babysalmesang jf. kortlægningen, stiftvis

Aalborg	53%
Fyn	46%
Haderslev	62%
Helsingør	69%
København	71%
Lolland-Falster	60%
Ribe	54%
Roskilde	49%
Viborg	52%
Århus	51%
Andelen af babysalmesang i alle stifter:	56%

Vi udsendte vores Websurvey til ca. 1200 pastorater, fundet via kortlægningen, heraf har **65 procent besvaret spørgeskemaet.** For at sikre, at disse tal er repræsentative for hele landet, og at der ikke er stifter, der er underrepræsenterede, har vi undersøgt og inddelt svarprocenten stiftsvis, og fundet en stabil svarprocent, der i alle stifter ligger mellem 58 procent og 72 procent og må siges at være repræsentativ.

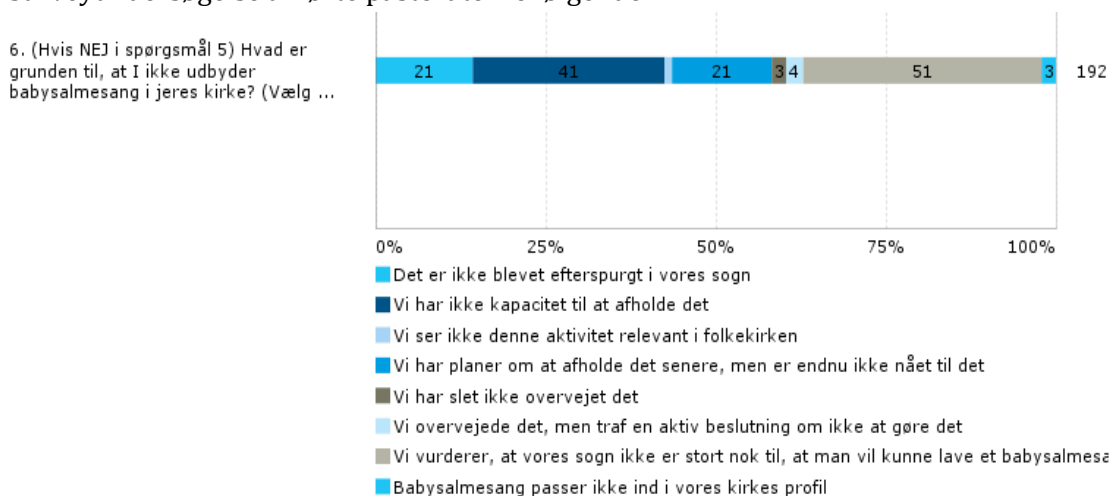
Svarprocent, stiftsvis

	Besvarelser procentvis	Ubesvaret procentvis	Udsendte links til stifterne i alt
Aalborg	69%	31%	150
Fyn	67%	33%	128
Haderslev	65%	35%	125
Helsingør	67%	33%	118
København	58%	42%	84
Lolland-Falster	66%	34%	47
Ribe	59%	41%	105
Roskilde	60%	40%	170

Viborg	69%	31%	131
Århus	72%	28%	124
I alt	65%	35%	1186

Hvem har ikke babysalmesang?

Udover de 55-60 procent af alle landets pastorater som udbyder babysalmesang på nuværende tidspunkt har yderligere 14 procent af de danske pastorater tidligere haft babysalmesang på programmet. Babysalmesang er altså meget udbredt, og selv de pastorater, der ikke selv har det, kender til det. Der kan være forskellige årsager til, at man i et pastorat vælger ikke at udbyde babysalmesang, og gennem vores surveyundersøgelse anførte pastoraterne følgende:

Det er tydeligt, jf. Ovenstående figur, at der i høj grad er tale om ofte i praktiske og ressourcemæssige spørgsmål, når man i et pastorat vælger ikke at udbyde babysalmesang, og når et babysalmesangshold ikke oprettes eller må nedlægges, ses baggrunden i næsten samtlige tilfælde i sognets størrelse og en manglende kapacitet til det fra kirkens side (41 procent) økonomisk, lokale- og medarbejdermæssigt, eller at sognet simpelthen er for lille til, at man ville kunne samle nok babyer og mødre til at danne et babysalmesangshold (51 procent). Andre (21 procent) anfører, at babysalmesang ikke efterspørges hos dem, og endelig er der 21 procent, som har planer om at gøre babysalmesang til en del af kirkens aktivitetsudbud på et senere tidspunkt, som det for eksempel er tilfældet i en kirke i Aarhus stift, hvor en præst har udtalt følgende om deres grund til ikke at udbyde babysalmesang:

”Vi vil gerne kunne tilbyde babysalmesang i vores pastorat. Grundene til vi ikke udbyder det p.t. er at vi ikke har de nødvendige kompetencer til at kunne gennemføre det. De konkrete forhold er sådan, at organisten ikke kan påtage sig den opgave, så det vil kræve, at vi ansætter en person specifikt til at stå for babysalmesang enten alene eller sammen med mig. Derudover er det ikke sikkert, at vores pastorat er stort nok til at det kan bære et babysalmesangshold. Få sognebørn har ytret interesse for det. Jeg håber, vi en dag prøver at have babysalmesang i pastoratet, og forhåbentlig bliver det taget godt i mod og velbesøgt, men pt. er der flere andre aktiviteter, som står først for og skal afprøves”.

Næsten ingen (hhv. 3, 4 og 3 procent) har enten ikke overvejet det eller mener, at det ikke passer ind i deres kirkes profil, og endnu færre finder aktiviteten irrelevant for dem og for folkekirken helt generelt. **Babysalmesang er altså en aktivitet, som de fleste pastorater gerne ville kunne tilbyde**, men som dog ikke lader sig gøre at afholde alle steder, da der simpelthen ikke fødes babyer nok til at oprette hold alle steder. I denne kendsgerning findes dermed også årsagen til, at 14 procent har måttet stoppe med at udbyde babysalmesang. Kortlægningen af babysalmesang viser dog samtidig, at man flere steder har fundet en måde at komme ud over disse problemer på, nemlig ved f.eks. at gå sammen flere pastorater eller hele provstier som f.eks. i Vestlolland, Hjørring Nordre og Sydthy provstier. Pastorater, der ikke har mulighed for selv at udbyde det, henviser også gerne folk i deres eget sogn til andre kirker, hvor der er mulighed for at gå til babysalmesang:

”Vi arbejder sammen med og henviser til andre sogne, hvor det tilbydes, da fødselstallet er meget lavt i vore sogne” afholder, Aalborg Stift

Hvor længe har der været babysalmesang?

Babysalmesang er på få år blevet en normal aktivitet i folkekirken og udbydes i mere end halvdelen af alle pastorater. Pastoraterne i surveyundersøgelsen har oplyst at have haft babysalmesang i gennemsnit i fem år, men spændet mellem de perioder, der oplyses, ligger mellem 3 måneder op til i alt 30 år. Babysalmesang blev som tidligere nævnt først udviklet for 11-12 år og kom for alvor ud i de danske kirker for fem til otte år siden, men her må man huske, at der også før babysalmesang har været musiske tilbud til børn under et år i form af legestue, og nogle kirker vælger at forsætte med dette koncept, da det kan rumme en større aldersgruppe – men det gør ikke disse ældre aktiviteter til babysalmesang, som trods alt har en helt anden form end den klassiske musikalske legestue.

Initiativ

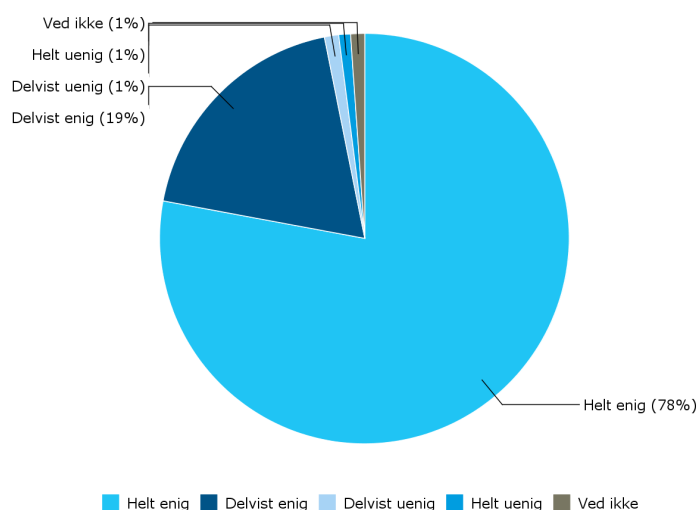
Ifølge besvarelsene fra kirkens ansatte begynder babysalmesang som regel (65 procent) med et initiativ fra præstens side, fra menighedsrådet (38 procent) eller kirkesangeren/organist (32 procent). Kun sjældent (12 procent) får en kirke eller et pastorat babysalmesang på grund af en efterspørgsel eller et initiativ fra menigheden. Tilbuddet indføres typisk oppefra-og-ned og uden at rådføre sig med ønskerne i sognet, udover måske menighedsrådets ønsker, men oftest er babysalmesang som beskrevet ovenfor, et tilbud som afspejler den der afholder det, og rummer det, som denne person mener, at det bør indeholde.

Hvorfor afholder kirkerne babysalmesang?

Ud fra de besvarelses, vi har fået fra pastorater over hele landet, tegner der sig et billede af, hvorfor man vælger at afholde babysalmesang. De udsagn, som respondenterne

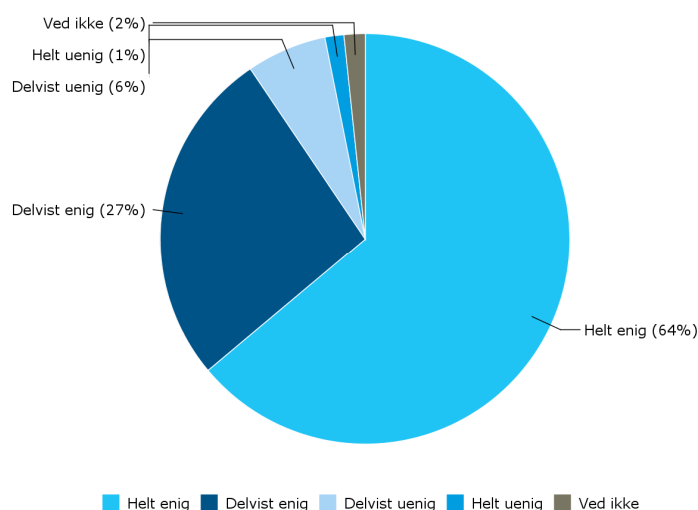
blandt pastoraternes ansatte er mest enige i (hhv. 96 og 98 procent) er, at de afholder babysalmesang for, at kirkerne skal blive en del af menighedens liv og for at gøre børn og forældre fortrolige med kirken og kirkerummet. Endelig anfører 97 procent, at de afholder babysalmesang for at nå ud til en bredere gruppe, end dem der kommer til højmissen:

Vi har valgt at have babysalmesang i vores sogn for at nå ud til en bredere gruppe, end dem, der kommer til højmissen:

Det handler altså for kirkerne om at åbne kirkerne for menigheden og for folk, som de normalt ikke ser i kirken om søndagen. Lidt lavere, men stadig højt, ligger andelen, der afholder babysalmesang, fordi det er en god måde at lave dåbsoplæring på (84 procent) og giver en god introducere børn og forældre til kristendommen (91 procent):

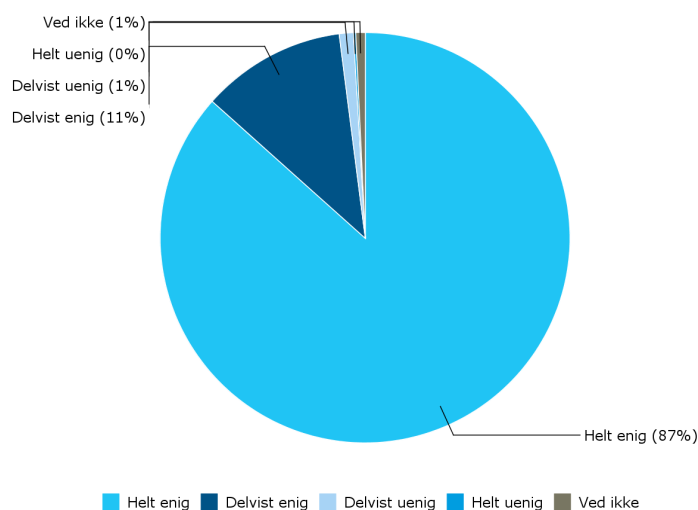
Vi har valgt at have babysalmesang i vores sogn for at give barn og forælder en god introduktion til kristendommen:

Halvdelen afholder babysalmesang for at øge religiøsiteten i sognet, og for at tilføre en åndelig dimension i legen med børn.

Endnu mere tydeligt bliver kirkens incitament til at holde babysalmesang, når man foretager en differentiering mellem "helt enig" og "delvist enig" i respondenternes besvarelser: Flest respondenter blandt kirkens ansatte erklærer sig helt enig i særligt det, der handler om at åbne kirken og få folk ind i kirken, som normalt ikke bruger den. Vi ønsker at.. "afmystificere kirken. Gøre kirken til et rart sted at komme" (Afholder, sognemedhjælper). Samtidig vil kirkerne gerne fremstå som et tolerant sted, der kan rumme alle (67 procent), og 63 procent er helt enige i at babysalmesang kan ses som en ny måde at markedsføre kirken på og vise, hvad den også kan være. Der er således 87 procent som erklærer sig helt enige i, at de afholder babysalmesang for at gøre børn og forældre fortrolige med kirkerummet, se figur nedenfor, som netop viser graden af enighed omkring det at holde babysalmesang for at åbne kirkerummet:

Vi har valgt at have babysalmesang i vores sogn for at gøre forældre og børn fortrolige med kirken og kirkerummet:

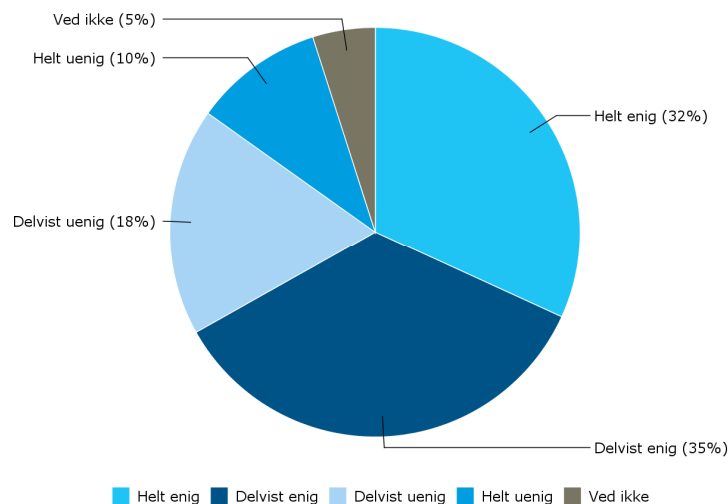
78 procent er desuden helt enige i, at de afholder babysalmesang for at nå en bredere målgruppe, og 82 procent der afholder babysalmesang for at kirken kan blive en del af menighedens liv. Det er altså den mest gennemgående årsag til, at man afholder babysalmesang: **man vil afmystificere kirken og få folk til at bruge den.** Den årsag, der scorer højeste antal helt enige herefter, er, at man afholder babysalmesang for at vise, at **kirken kan rumme alle** (67 procent). 63 procent ønsker med babysalmesang at **markedsføre kirken på en ny måde** og vise, hvad den også kan være. Afholderne er således meget afklarede omkring, at formålet med at udbyde babysalmesang er, at **man vil afmystificere kirken og få folk til at bruge den, især folk som de normalt ikke ser i kirken ud over til overgangsritualer og juleaften:**

"Kirkens rum føles lysere og lettere at være i, efter at have været til babysalmesang. Vi oplever rummet anderledes fremover. Babysalmesang kan vise, hvad kirken kan byde på, på den måde bliver det en genopdagelse af rummet". (Afholder, musikpædagog)

”God oplevelse med hjem, god kvalitet, at de bliver glade for at komme i kirken, at det ikke er så farligt, at kirken bliver åbnet for dem og at salmerne gives videre til børnene”. (Afholder, sognemedhjælper)

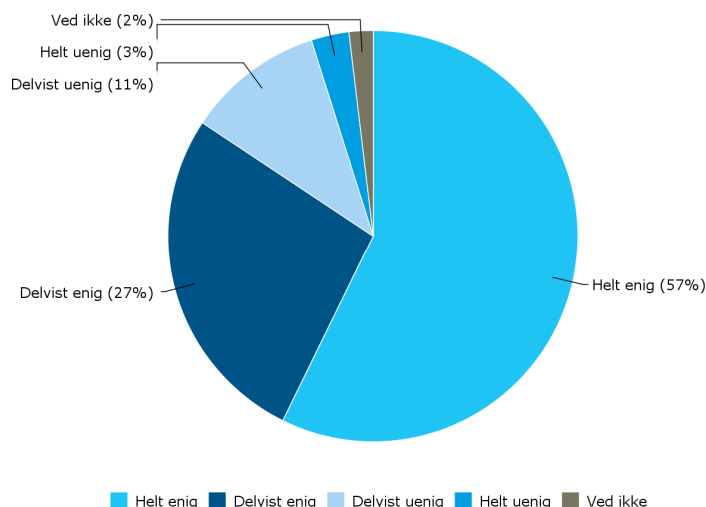
”Målet er at kirken bliver hjemmelig. Vi skal byde folk velkommen så de kan mærke, at de er velkomne, at de har et tilhørsforhold til kirken... få folk til at bruge kirkerne med mere tiltro og oprejst pande” (Afholder, præst).

Vi har valgt at have babysalmesang i vores sogn... - For at tilføre en åndelig dimension i legen med børn:

Modsat viser differentieringen mellem helt enig og delvist enig, at det at tilføre en åndelig dimension i legen med børn (32 procent) eller øge religiøsiteten i sognet (22 procent) ikke er det primære formål med aktiviteten, eller i hvert fald noget, som kirkens ansatte er mindre afklaret omkring i relation til babysalmesang. Mere afklaret er de, når det gælder om babysalmesang direkte kan ses som dåbsoplæring og en god introduktion til kristendom. Således angiver hhv. 57 procent og 64 procent, at de er helt enige i disse udsagn:

Vi har valgt at have babysalmesang i vores sogn, fordi babysalmesang er en god måde at lave dåbsoplæring på:

”Det handler om at vise både børnene og forældrene det religiøse udtryk primært i salmesang så på den måde kan man sige det er dåbsoplæring”
(Præst)

At *være noget* for nybagte familier fylder også meget i kirkernes forståelse af babysalmesangs formål, således er 55 procent helt enige i, at de afholder babysalmesang for at give børn og forældre mulighed for at lave noget aktivt sammen, og 62 procent er helt enige i, at de afholder babysalmesang for at gøre noget godt for barnets udvikling. Modsat er det langt under halvdelen (36 procent) af udbyderne af babysalmesang, der er *helt enige* i, at der mangler tilbud til børn og børnefamilier i sognet. 64 procent angiver, at de afholder babysalmesang for at give mulighed for ro og fordybelse til barn og forælder.

Generelt kan man sige at formålet med babysalmesang i folkekirken er at åbne kirken for folk, der normalt ikke kommer i kirken udover ved særlige højtider. Det handler som udgangspunkt ikke om at gøre brugerne mere religiøse, dette ses i højere grad som en sidegevinst, der må komme af sig selv, da kun få er interesserede i at markedsføre babysalmesang som dåbsoplæring eller direkte introduktion til kristendommen. Dog svarer størstedelen af kirkerne ja til, at babysalmesang er dåbsoplæring, men det er samtidig tydeligt, at dette aspekt af babysalmesang ikke er en reflekteret del af formålet, når kirkerne indfører babysalmesang i deres aktivitetsudbud.

Kapitel 4

Brugerne af babysalmesang

Sæbebobler til babysalmesang

Hvem er den typiske babysalmesangsbruger?

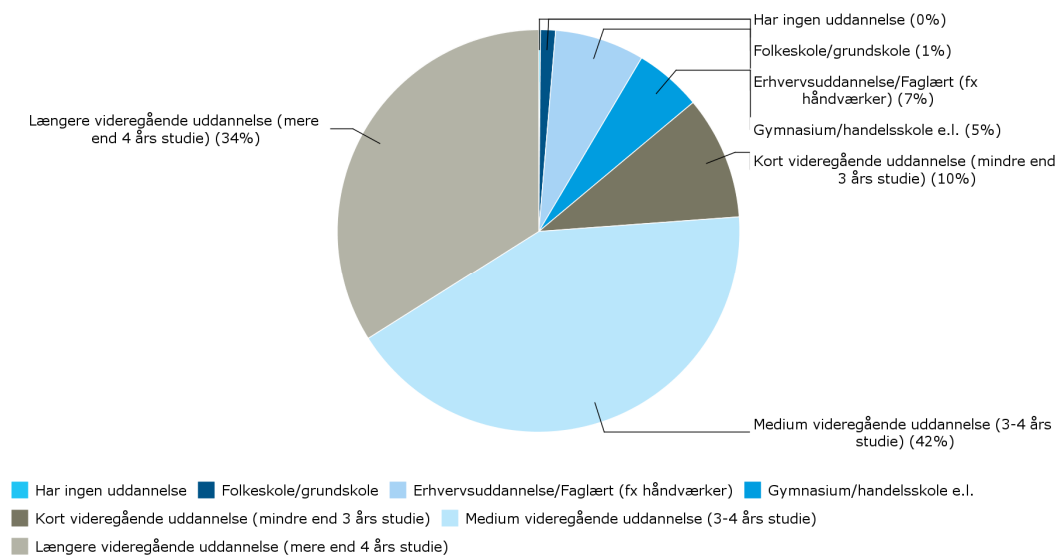
Den typiske babysalmesangsbruger er en kvinde på 33 år med en mellemlang videregående uddannelse. Hun er medlem af folkekirken og har et lille barn, som hun er på barsel med. Barnet er som oftest netop blevet døbt eller skal døbes inden længe. Når hun bliver spurgt direkte, ser hun sig selv som et troende menneske, selvom det er svært for hende at sætte ord på hvorfor. Men hun har på en måde en følelse af, at der eksisterer mere mellem himmel og jord, end vi kan se. For hende kan det bedst beskrives som en særlig åndelig kræft. Nærmere for hende er det at beskrive sin religiøse praksis. Hun beder eller mediterer en gang imellem, og kommer gerne i kirken til højtiderne, særligt juleaften. Hun har ikke noget klart billede af, hvilken rolle folkekirken spiller i dag, men det er ikke en institution, hun selv vil søge til i forhold til at få svar på familiespørgsmål, eller når det gælder moralske problemstillinger, og som sådan ser hun kun ikke folkekirken som svargiver på samfundsmæssige problemer. Modsat har hun en følelse af, at folkekirken har noget at give til folk, når det angår åndelige behov. Hun tager sit barn med i kirken til babysalmesang, fordi hun godt kan lide kirken, og fordi både hun og barnet får noget ud af det. Barnet stimuleres på måder, hun ikke selv kan gøre derhjemme, og hun får samtidig et fællesskab med de andre mødre, der er der med deres babyer. De andre mødre er mere eller mindre som hende selv, og kommer af de samme årsager, så der er også altid nogen at falde i snak med. Hun ser babysalmesang som en god måde at introducere barnet til kirken, salmerne og

kristendommen på, men hun opfatter ikke selve aktiviteten babysalmesang hverken som dåbsoplæring eller en religiøsaktivitet.

Babysalmesang er målrettet kvinder på barsel, og af survey-undersøgelsen fremgår det således også, at det hovedsageligt er mødre i 20'erne og 30'erne, der går til babysalmesang. Dog er der en aldersspænd på brugerne, der strækker sig fra 23 og helt om til 75 år, hvilket vidner om, at bedstemor også flere steder kommer med til babysalmesang eller endda selv vælger at gå til babysalmesang sammen med barnebarnet. Kun sjældent ses det, at det er barnets far, der vælger at gå til babysalmesang med barnet. Grunden til dette er, at babysalmesang er et tilbud, der retter sig mod helt små børn og benyttes, mens børnene er under et år, hvor det som oftest er kvinden, der er på barsel med barnet. Når man en sjælden gang møder en mand til babysalmesang, er det som regel, fordi han er med som gæst, eller fordi han har overtaget sidste del af barselen og færdiggør det babysalmesangsforløb, som moderen er startet på sammen med barnet.

De mødre, der vælger at tage deres barn med i kirken til babysalmesang, er langt overvejende veluddannede kvinder, således har tre ud af fire i survey-undersøgelsen en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Nedenfor ses hvad respondenterne har angivet, som deres højst fuldførte uddannelse:

Hvad er din højeste fuldførte uddannelse?:

Når afholdene skal beskrive deres brugere, er det ofte ordet *ressourcestærk*, de bruger og tilføjer, at der er en gruppe i samfundet, som de ikke når med babysalmesang, nemlig de ressourcetsvage. Kun henholdsvis 1 procent og 6 procent angiver Folkeskolen/Grundskole og Gymnasium/Handelsskole som højeste fuldførte uddannelse. Afholderne havde samtidig indtrykket af, at deres brugere var i faste parforhold og havde et job. Der er med andre ord en gruppe, som kirken med

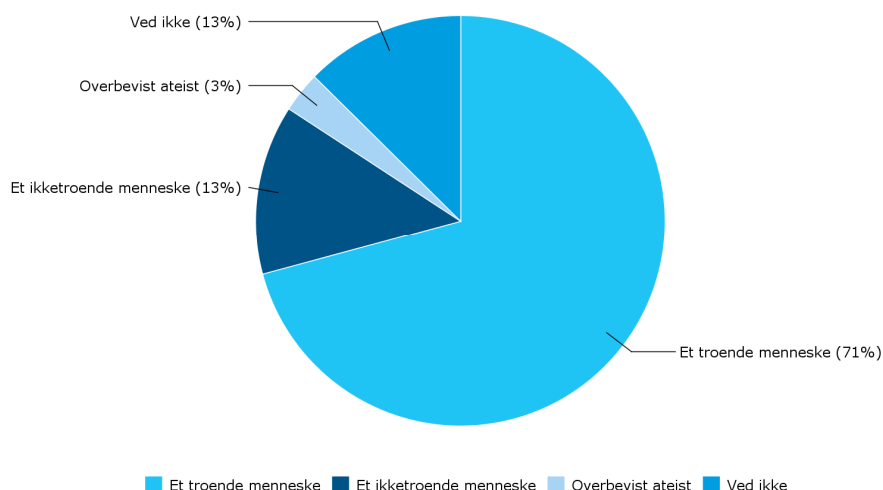
babysalmesang ikke formår at få ind i kirken. Om dette udtaler en præst, der står som babysalmesangsafholder i hendes kirke: ”

”Det er ikke de unge udsatte mødre, der kommer her, men dem der har noget overskud. kirke for dem, der i forvejen har ressourcer, jeg kunne godt ønske, at de mødre også komme. Vi kunne godt være bedre til diakonien. Det ville være meget at kræve af os, at vi også skulle nå dem. Det kunne fint være, at vi skulle prøve at nå de udsatte, der skulle sættes flere ressourcer ind overfor det.”

Brugernes forhold til kirke og tro?

Medlemskab af folkekirken er normalt ikke noget, kirkerne stiller som krav til deres brugere eller spørger til, når en mor tilmelder sig til babysalmesang med sit barn, præcis som det heller ikke er et krav at barnet er døbt. Det fremgår dog af undersøgelsen, at langt de fleste er medlem og har eller skal have døbt deres barn, men det er faktisk ikke alle, der er en del af Folkekirken eller ser sig selv et troende menneske. Syv procent af brugerne i undersøgelsen er ikke medlem af folkekirken, og hvert tiende barn skal ikke døbes. Babysalmesang appellerer dermed også til mennesker udenfor folkekirken og endda mennesker, der vil beskrive sig selv som ”ikketroende” og ”overbevist ateist”, hvilket ses tydeligt i figuren nedenfor, hvor brugerne har angivet deres religiøse overbevisning:

Uanset om du går i kirke eller ej, vil du da mene, at du er:

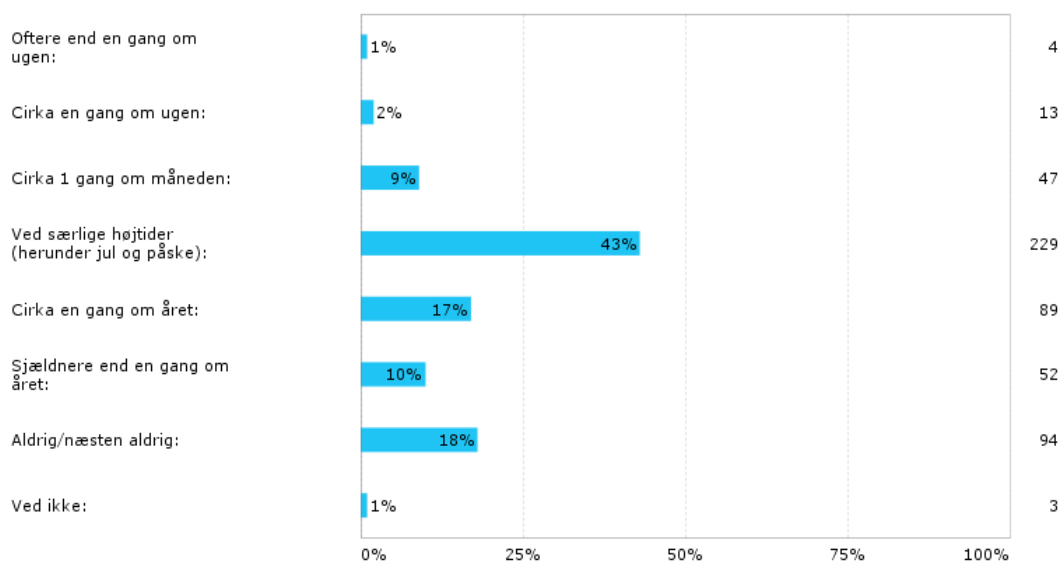

Mødrene ser således ikke tro eller religiøs praksis som en forudsætning for at tage sit barn med i kirken, for selvom næsten tre ud af fire af respondenterne i surveyundersøgelsen opfatter sig selv som troende mennesker, er der 13 procent der ser sig som ikketroende og 3 procent har angivet at være overbevist ateist. Det er dog samtidig bemærkelsesværdigt at 13 procent har svaret ”ved ikke”. Det kunne dermed tyde på, at

trosspørgsmål ikke er noget som mødrene rigtig har et sprog for at udtrykke. Det underbygges af resultaterne for spørgsmålet om brugernes trosforestilling. Her angiver sammenlagt en ud af fire ”ved ikke” eller ”Jeg ved ikke, hvad jeg skal tro”. Det er dog alligevel de fleste, der kan sætte ord på deres trosforestilling, og således angiver 39 procent, at deres trosforestilling ligger nærmest *en særlig åndelig kræft*, mens 28 procent har en tro på *en personlig gud*. En bruger udtalte følgende om sit personlige trosforhold:

”Jeg tror ikke rigtig på noget, men er bange for ikke at tro. I underbevidstheden tror jeg måske en lille smule. Jeg håber at jeg på et tidspunkt tror på et liv efter døden, men jeg tror ikke rigtigt. Jeg overvejer ikke at melde mig ud, for overgangsritualer hører sig til. Vi plejer at gå i kirke juleaften”.

Nemmere er det for brugerne at beskrive deres religiøse praksis, her falder ”ved ikke”-gruppen til kun få procentpoint. Næsten hver tredje angiver at det hænder at de beder eller mediterer. Derimod er det kun en meget lille del af brugerne der har benyttet sig af kirkens tilbud før babysalmesang, og kommet til andet og mere end gudstjenesten juleaften. Dette ses i nedenstående tabel, som illustrerer, hvor meget babysalmesangsbrugerne ellers kommer i kirken udover babysalmesang og ved overgangsritualer:

Resultaterne fra survey-undersøgelsen viser, at folkekirken igennem babysalmesang henter nogle mennesker ind i kirken, som i de flestes tilfælde kun bruger kirken få gange om året og 18 procent angiver, at de aldrig eller næsten aldrig bruger kirken. Ikke overraskende er, at dem der bruger kirken hver måned eller mere er at finde blandt de troende, men der er stadig 10 procent af dem, der ser sig selv som troende, der aldrig eller næsten aldrig kommer i kirken.

Brugerne har heller ikke et særligt reflekterede forhold til folkekirkens rolle i samfundet eller i menneskers liv generelt. Således er næsten halvdelen af brugerne i tvivl, når de

stilles spørgsmålet "Kan folkekirken give svar på" hhv. familieproblemer, sociale problemer i samfundet, menneskets moralske problemer og behov eller åndelige behov. De ved simpelthen ikke, hvad folkekirken er for en institution, eller hvad den kan tilbyde den enkelte. Det eneste spørgsmål der skiller sig lidt ud, er spørgsmålet omkring åndelige behov, hvor 51 procent af brugerne i undersøgelsen angiver, at folkekirken kan give svar på menneskets åndelige behov. I de tre andre tilfælde hælder flest til, at folkekirken ikke kan agere svargiver.

Hvorfor går man til babysalmesang?

Der er mange ting, der spiller ind, når man vælger at gå til babysalmesang med sit barn, men der hvor enigheden er størst i survey-undersøgelsen, er at de går til babysalmesang, fordi det er godt for barnets udvikling. Mødrene drages til kirken på grund af muligheden for at stimulere deres barn sanseligt gennem sangen, musikken, det smukke kirkerum og de motoriske lege, som er en vital del af babysalmesangsaktiviteten og vigtigst af alt er, at det noget, de kan gøre sammen. For mange mødre er babysalmesang det eneste tidspunkt på ugen, hvor de fuldstændig helliger sig barnet uden at behøve at tænke på mad, bleskift og vasketøj. Lige så vigtigt er det, at det er en aktivitet, som både mor og barn får noget ud af. I denne besvarelse ligger implicit, at moren ikke alene kommer der for barnets skyld, selvom det er det, hun lægger vægt på, når hun spørges direkte. Babysalmesang ses af mødrene som en mulighed for at komme ud og møde andre mennesker i en tid, hvor de ellers er meget bundet til hjemmet. I surveyundersøgelsen angiver ni ud af ti, at de valgte at gå til babysalmesang for at møde andre mennesker og tre ud af fire for at lære folk at kende fra lokalområdet. Babysalmesang bruges således af mange som en måde at skabe et socialt netværk i lokalområdet. Det er heller ikke uden betydning, at babysalmesang ofte findes tæt på brugernes hjem, er fleksibelt, billigt og uden forpligtigelse:

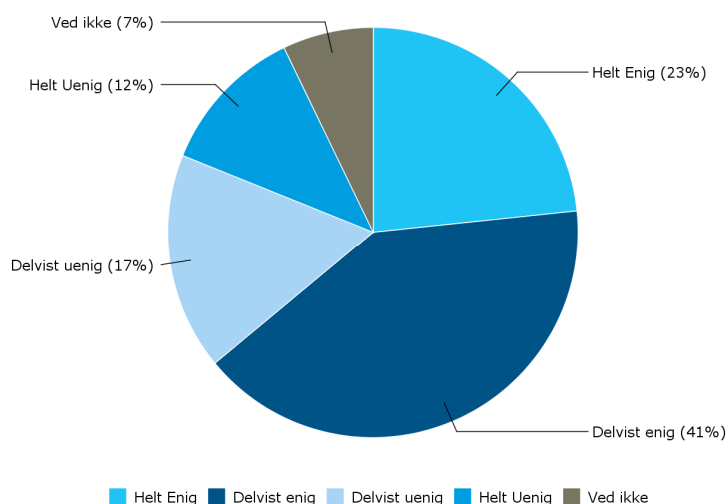
"Godt tilbud til småbørn, der elsker sang og fagter. Billigt og nemt. Hyggeligt samvær. Uforpligtende. Knyttet til lokalmiljøet. Man lærer flere forældre at kende på børnenes kommende kammerater i institutionen". Anonym Babysalmesangsbruger

Babysalmesang er en aktivitet, der af 84 procent af brugerne i undersøgelsen ses som et sted, hvor der er plads til alle uanset tro, hvilket stemmer overens med, at babysalmesang henvender sig til både ikketroende og folk helt udenfor folkekirken:

"Det var slet ikke for religiøst for os og meget positivt at der ikke blev "forkyndt" noget af præst eller kordegn. Det var babyerne og deres behov/trivsel der var i fokus". Anonym babysalmesangsbruger

For størstedelen har kirken og salmerne en betydning. Næsten to ud af tre brugere i undersøgelsen angiver således, at de går til babysalmesang, fordi de ønsker, at kirken skal være en del af barnets og deres eget liv:

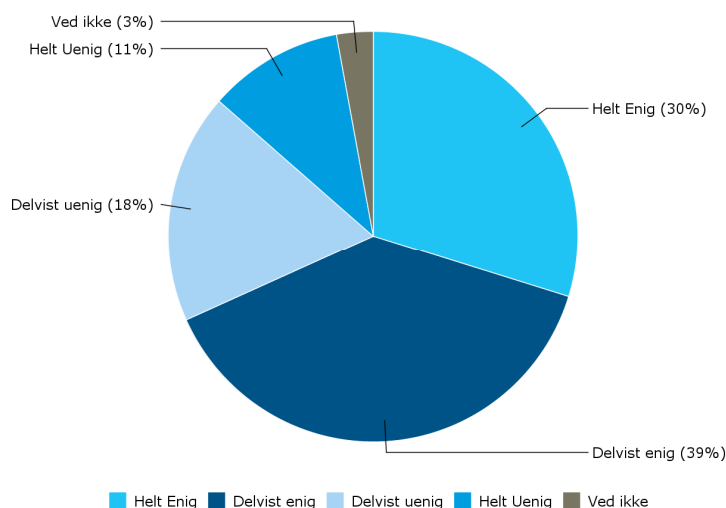
Jeg ønsker, at kirken skal være en del af mit og mit barns liv:

"Det er også en go " træning" forud for dåben at vænne sit barn til kirkerummet og orgelet. Det giver en varm følelse at sidde der ved alteret og bare have fokus på sin lille baby!". Anonym babysalmesangsbruger

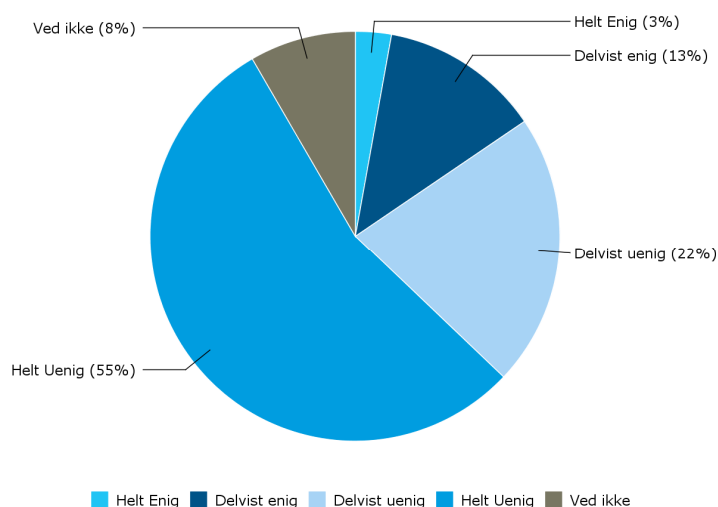
Endnu flere har et ønske om at introducere deres barn for salmer:

Jeg har valgt at gå til babysalmesang fordi, jeg gerne vil introducere mit barn til danske salmer:

Over 60 procent er enige i, at babysalmesang er en godt introduktion til kristendommen både for barnet og dem selv, men modsat oplever mødre ikke babysalmesang som dåbsoplæring:

Jeg har valgt at gå til babysalmesang fordi, jeg bruger babysalmesang som dåbsoplæring:

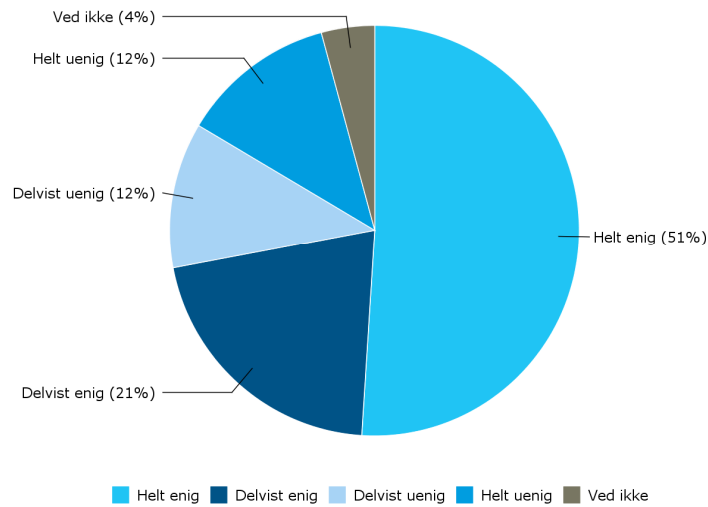
Synet på aktiviteten

Alle brugerne i survey-undersøgelsen er enige om, at måden, hvorpå babysalmesangsaktiviteten er bygget op, af små ritualer og gentagelser koblet med fagter og bevægelserne er noget af det vigtigste ved babysalmesang. Mødrene ser genkendelsens glæde hos barnet fra gang til gang og de mange gentagelser gør samtidig at mødre får tekster og fagter ind på rygraden, så de er trygge ved forløbet og samtidig kan tage fagter og salmer med hjem. For langt de fleste udspringer glæden ved at gå til babysalmesang således fra glæden ved at opleve deres barns glæde over alt, hvad der sker til babysalmesang. Det giver kvinderne en mulighed for at gøre noget, som de i sandhed føler er godt for deres barn, samtidig med, at de selv nyder at være der. Brugere er dog meget splittede, når de i undersøgelsen spørges til, om der er religiøse aspekter i babysalmesangsaktiviteten. Lidt over halvdelen mener ikke at se noget religiøst i de små ritualer og gentagelser, og når de spørges direkte til, om babysalmesang er en religiøs aktivitet, er svaret igen nej for lidt over halvdelen. Endnu færre opfatter babysalmesang som en form for gudstjeneste. Over 60 procent af brugerne troede, at babysalmesang ville være mere religiøs og mere højtideligt end det reelt var, da de kom til aktiviteten og 21 procent føler, at babysalmesang godt kunne indeholde flere religiøse elementer.

Betydningen af kirkerummet

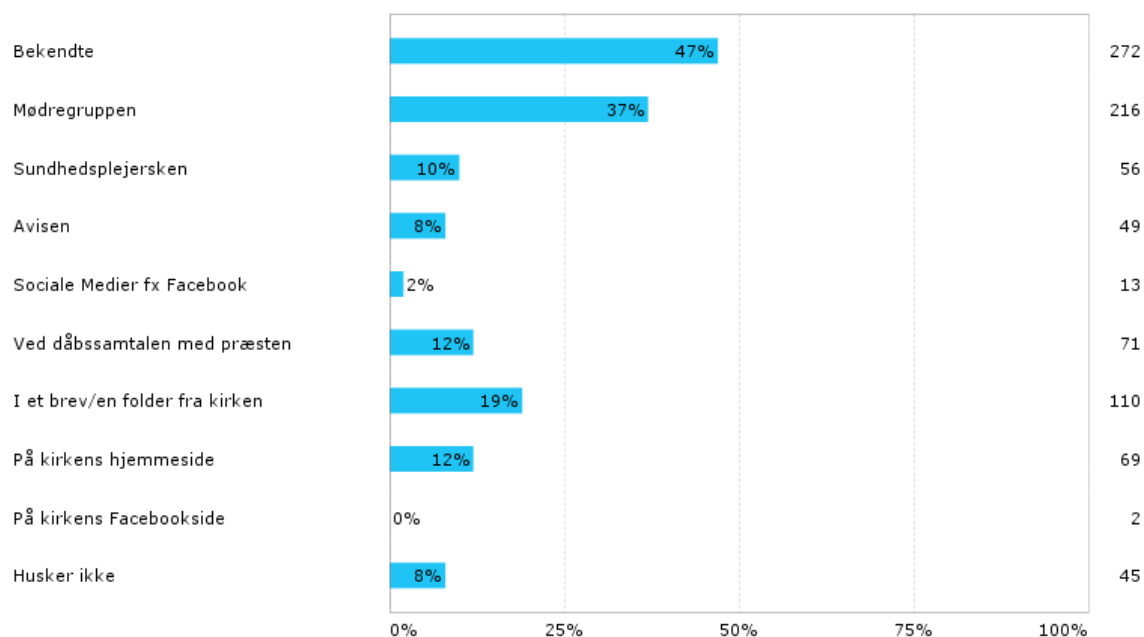
En ting størstedelen (72 procent) er enige i er at det er vigtigt, at aktiviteten afholdes i kirkerummet:

Det er vigtigt, at babysalmesang afholdes i kirkerummet:

Kirkerummets lys, akustik og stemning er ting flere af mødrene nævner, når de skal beskrive nogle af de bedste elementer ved babysalmesang. Kirkerummet giver de fleste mulighed for fordybelse, og der skabes et miljø af hjemlighed, der gør, at størstedelen af mødrene føler sig trygge og afslappede, samtidig med at der er noget højtideligt over det, idet rummet giver dem en følelse af at være en del af noget større. Når børnene første gang har vænnet sig til rummet, føler størstedelen af mødrene, at det har en beroligende effekt på deres barn. Mange fremhæver endda, at babysalmesang har gjort at børnene altid bliver beroligede, når de træder ind i en kirke. Både mor og barn føler sig efterfølgende mere tilknyttet til kirken og specielt rummet, fordi de har fået nogle gode oplevelser til babysalmesang. Det fremgår af flere af mødrenes kommentarer i spørgeskemaet, at det er: ”..Dejligt at bruge rummet - man føler sig mere hjemme, når man kommer i kirken i en anden anledning” og at der er en ”..Fantastisk akustik - samt afmystificerer lidt det der godt kan virke lidt for højtideligt ved gudstjenester”, babysalmesangsbruger. Mødrene får til babysalmesang andre associationer til kirken end den til tider stive (et ord mange af brugerne har brugt) form, de har set til højmesse, og dermed kan de bedre se sig selv komme til andre lignende aktiviteter i kirken i fremtiden.

Hvordan hører man om babysalmesang?

Som det ses af figuren, har langt størstedelen af brugerne i undersøgelsen hørt om babysalmesang fra veninder, familie og især mødregruppen, og mange vælger, når de skal at gå til babysalmesang, at følges med folk de kender, de fleste steder deltager både halve og hele mødregrupper. Overraskende få har hørt om aktiviteten via kirken enten igennem en folder fra kirken eller i forbindelse med dåbssamtalen. Andre ser det i en folder af sundhedsplejersken eller i avisen. Det er meget få, der selv aktivt har undersøgt mulighederne for babysalmesang via kirkens hjemmeside eller på facebook. Ud fra overstående kan det næsten se ud som om, kirkerne slet ikke behøver at annoncere, da det hele går gennem mund til mund metoden. Ovenstående tabel giver ikke et indblik i, hvor mange der alene hører om babysalmesang igennem kirken, da det var muligt at angive flere svar, men ved at se på dem der alene har svaret enten "i en folder/brev fra kirken", "ved dåbssamtalen med præsten", "avisen" eller "sundhedsplejersken" fremgår det at kirken igennem sin annoncering når en gruppe på omkring 15 procent, der ellers ikke ville have hørt om aktiviteten.

Overvejelser inden man begynder til babysalmesang

Inden mødrene tilmelder sig til babysalmesang, er det der fylder mest i deres overvejelser, at det musiske vil være godt for barnet og en forestilling om, at det vil blive et hyggeligt afbræk i hverdagen. Som nævnt tidligere er de fleste glade for, at det foregår i kirken, men ca. hver tredje er på forhånd skeptiske over, at det er kirken, der står som arrangør og har overvejet, om der ville være for religiøst til dem, og om de nu var kristne nok til at deltage. Derimod har kun omkring hver syvende overvejet om de senere ville være forpligtet til at deltage i andre af kirkens aktiviteter. 68 procent havde troet, at aktiviteten ville have været mere højtidelig, end den viste sig at være, og 61 procent havde forventet, at babysalmesang ville have været mere religiøst, end det faktisk var.

Hvilken "virkning" har babysalmesangsaktiviteten på brugerne?

Alle brugere føler, at babysalmesang er et tilbud, som både de selv og deres børn får noget ud af, og alle der har gået til babysalmesang vil anbefale det til andre og selv gå til det igen, hvis de skulle få mulighed for det. Dette understøttes i øvrigt af, at en tredjedel allerede har gået til babysalmesang før med et ældre barn. Mange får lyst til at bruge kirken mere efter at have gået til babysalmesang, især til aktiviteter for børn og børnefamilier, men stort set ingen forestiller sig, at de vil begynde at komme til kirkens søndagsgudstjeneste. Tilbud, som har en rummelig for børnene, er hvad der appellerer til disse kvinder.

Størstedelen vil oftere synge salmer hjemme, og derved bliver kirken, i hvert fald gennem salmerne, en større del af disse menneskers liv. Brugere mener selv, at de vil være mere åbne overfor kirken efter at have gået til babysalmesang, og mange af de brugere, der ikke har denne oplevelse, forklarer, at det er, fordi de i forvejen har et godt og tæt forhold til deres kirke.

"Det bedste ved babysalmesang er, at ens baby lærer, at kirken er et rart sted at være. At sang og musik sammen med andre babyer er vigtigt, fordi babyerne bliver så glade og tilpasse. At man lærer andre mødre i ens lokalområde at kende. At musik og sang bliver en del af ens hverdag." Katrine, babysalmesangsdeltager

Det bedste til babysalmesang, er...

"Det bedste ved babysalmesang er: Alt! Det har været en fuldkommen fantastisk oplevelse for både min datter og jeg. At opleve hendes reaktion på det der foregik, at opleve et helt fantastisk og intenst nærvær mellem os, og det højtidelige ved at det foregik i kirkerummet (akustikken ikke mindst). Det har påvirket min datters oplevelse af kirken, jeg fornemmer hun føler sig tryk i kirken, at hun slapper af. Vores sognemedhjælperes rolle har også været en kæmpe del af vores samlede positive oplevelse af forløbet, hun har været helt fantastisk og meget engageret (efterfølgende er vi fortsat i legestue i sognehuset, hver mandag). Jeg er meget taknemmelig for den mulighed vores præst åbnede for os, og jeg vil anbefale babysalmesang til alle nybagte forældre, troende eller ej!" Camilla, babysalmesangsdeltager.

Samtlige respondenter fra web-surveyen besvarede spørgsmålet om, hvad der var det bedste ved babysalmesang, der kom mange forskellige forklaringer, og for at få et overblik over hvad brugerne betonedede som det bedste ved babysalmesang, følger her et skema over, hvor ofte brugerne har betonet forskellige ord i deres beskrivelser:

Det bedste ved babysalmesang (ordtælling):

Nærvær: 26

Kirkerum: 45

Stimulere: 36

lokal: 15

Samvær: 85	Kirken: 47	Synge: 49	Ro: 73
Hygge: 115	Kirke: 98	Musik:96	Barn: 220
glæde: 38	Salmer 59	Fagter: 39	Gud: 6
Mødre: 44	Præst: 3	Sans: 17	Religion: 1

Når mødrene skal fortælle, hvad de synes, er det bedste ved babysalmesang, er det særligt *hygge* mødrene fremhæver og *samværet* med deres barn og de andre mødre. Ordet *kirke* i form af kirkerum og kirken er også noget, der fylder meget i mødrenes beskrivelse af det bedste ved babysalmesang. *Kirkerummet* forbindes med en helt særlig akustik, stemning og ikke mindst *ro*, og *kirken* fremhæves af mange, som oplever, at de med babysalmesang har fået et nyt syn på kirken, der gør, at det er et sted, de har lyst til at komme tilbage til. Det *musiske* er helt centralt, mødrene nyder således at se børnenes glæde ved musikken, sangen, fagterne, salmerne og det helt specielle nærvær under aktiviteten. **Stort set ingen betoner det religiøse**, når de skal beskrive det bedste ved babysalmesang, og ord som præst, tro og gud er stort set ikke at finde i beskrivelserne. Derimod fremhæves *barnet* hele 220 gange i løbet af beskrivelserne, hvilket giver det indtryk, at det i sidste ende er det, det hele handler om for brugerne: at gøre noget godt for barnet.

Kapitel 5

Babysalmesang på markedet?

Med udgangspunkt i vores undersøgelse af babysalmesang rejser der sig visse spørgsmål og tanker om folkekirken, brugerne og selve konceptet.

Brugerne vægter det sociale aspekt ved babysalmesang højt, især udenfor de større byer, og mange har et ønske om at støtte op om de lokale aktiviteter, der er for børn og børnefamilier, hvilket betyder, at brugerne i de allerfleste tilfælde vælger at gå til babysalmesang i den kirke, de bor tættest på, uden at undersøge kvaliteten eller varianten af babysalmesang i de omkringliggende kirker, før man starter. I de større byer har man typisk ikke det samme tilhørsforhold til sin sognekirke på samme måde, som man har i det små byer. Alligevel er det tit praktik, der bestemmer, hvilken kirke man vælger - f.eks. den kirke, som bussen eller toget går til, eller som man kan komme til på gåben - eller også følger man mødregruppen eller en veninde og vælger at bruge den samme kirke som dem, når man går til babysalmesang. Der er således ikke meget der tyder på, at der er en særlig stor del af brugerne, der inden, de begynder til babysalmesang, undersøger, hvad de forskellige kirker har at byde på fx musisk, afholdermæssigt eller forplejningsmæssigt, inden de tilmelder sig. Måden, hvorpå kirken bruges på i dette tilfælde, er derfor forholdsvist ureflekteret og adskiller sig en hel del fra den måde, hvorpå nybagte mødre ellers handler. Når det kommer til køb af barnevogne eller valg af vuggestue, undersøges de forskellige muligheder i området og valget tages efter en grundig opvejning af fordele og ulemper. Der shoppes således rundt

på en helt anden måde, end når man udvælger kirke og babysalmesangshold. Man kan derfor tydeligt se, at babysalmesang endnu ikke på samme måde er blevet en vare på en forbrugsmarkedet, det forbruges i hvert fald på en anden måde.

Vores undersøgelse viser, at kirkernes tilbud er meget forskellige både i kvalitet og indhold: Når man kigger på de mange vidt forskellige tilbud, som kirkerne har til deres brugere, deres vidt forskellige måder at markedsføre dem på samt diversiteten kirkerne imellem, er det overraskende, hvor få brugere der vælger at være selektive, når de skal vælge et sted at gå til babysalmesang. Ydermere er det interessant at se, hvordan brugerne, når det kommer til babysalmesang, altid finder det, der foregår i deres egen kirke selvfølgelig og accepterer, at hvis aktiviteten foregår på en bestemt måde hos os, så er det nok sådan, aktiviteten bør være og foregår alle andre steder. De steder, hvor der optræder en præst i forbindelse med babysalmesang, bliver brugerne for eksempel overraskede over at høre, at det ikke er sådan alle steder, og omvendt udtaler de brugere, der andre steder ikke er i berøring med en præst i forbindelse med babysalmesang, at det ville føles underligt og akavet, hvis der var en præst til stede. Det samme gælder, når man taler om lystænding, fadervor osv. Der er en opfattelse blandt brugerne af, at folkekirken er en nogenlunde homogen størrelse med nogenlunde homogene tilbud, og derfor overvejer de ikke at shoppe rundt imellem de forskellige babysalmesangstilbud i området. Dette kan helt naturligt medføre den konsekvens, at brugerne accepterer selv babysalmesangsaktiviteter af lav kvalitet, men også, at der kan være babysalmesangsaktiviteter af høj kvalitet, som er underbesøgte eller måske endda har svært ved at trække folk til. Dette især, når kirkerne ikke selv er mere offensive i forhold til at markedsføre deres aktiviteter.

Det oversete potentiale i babysalmesang

Brugerne i undersøgelsen er overordnet positive overfor, at babysalmesang forgår i kirken, og mange ser det som en vigtig del af aktiviteten. Således er det kun en mindre gruppe, der indledningsvis er skeptiske og har overvejet og de er religiøse nok. Helt modsat anfører over 60 procent af brugerne i undersøgelsen, at babysalmesang ikke var hverken lige så religiøst eller lige så højtideligt, som de troede, og sammenholdt med, at de religiøse elementer, der optræder i aktiviteterne rundt omkring, så godt som altid modtages positivt, siger det måske noget om, at kirkerne dermed med god fordel – og uden at skræmme brugerne væk – ved babysalmesang kunne øge mængden af de religiøse elementer, tilstedeværelsen af præster og sågar snakke om eksistentielle og trosmæssige spørgsmål, da det lader til, at de der kommer til babysalmesang er åbne overfor dette. Alle de, der reelt mener, at babysalmesang nok er for religiøst til dem, fravælger aktiviteten allerede hjemmefra og begynder ikke til babysalmesang, mens de, der vælger at begynde til babysalmesang, er klar over, at kirken, de frekventerer, er en del af en religiøs institution, og forsvindende få af dem oplever, at det, der foregår ved babysalmesang, er for religiøst til dem.

Flere anfører endda, at der gerne måtte være flere religiøse elementer ved babysalmesang, end der er på nuværende tidspunkt, og man kan derfor næsten ledes til at tro, at kirkerne har en misforstået tilbageholdenhed i forhold til det religiøse aspekt af aktiviteten. Hvis brugerne kommer til babysalmesang velvidende, at det foregår i

religiøs institution, og får en oplevelse af, at det ikke var hverken lige så religiøst eller højtideligt, som de havde forventet, kan man argumentere for, at kirkerne slet ikke udnytter det potentiale, der ligger i babysalmesang, til at brande sig som et sted, der kan tage hånd om det religiøse og åndelige. Hvorfor ikke give brugerne det, de forventer at få, når de kommer i kirken? Hvorfor ikke udnytte den spændvidde, der er op til brugernes forventning til mængden af religiøsitet, fremfor at være tilbageholdende? Sammenholdt med at størstedelen, som beskrevet tidligere, har valgt at døbe deres børn og ønsker, at kirken skal være en del af deres barns liv, virker det altså som om, kirkerne overser et stort potentiale i netop babysalmesangsaktiviteten. Kvinderne er på dette tidspunkt i deres liv i deres livs største omvæltning: de er netop blevet forældre, og alt er vendt op og ned. Det giver god mening, at de kunne have lyst til at læne sig op ad *noget større* i denne periode, og god mening, at der kunne opstå større spørgsmål, når de kommer i kirken med deres barn. Det er derfor helt oplagt, at kirken i denne situation, i højere grad skulle se sig selv som en ressourceinstitution ud over at bidrage til skabelsen af en hyggestund, sociale relationer i deres sogn og motorisk stimulans til småbørn. Der er mulighed for at yde en sjælesørgerisk og samtidig dåbsoplærende bistand til disse kvinder, som tydeligvis er åbne overfor netop dette i den bestemte periode i deres liv.

Lystænding til babysalmesang

Vores undersøgelser viser, at langt de fleste kirker ser på babysalmesang som værende en form for dåbsoplæring, men det er sjældent noget, man informerer brugerne om, og brugerundersøgelsen viser da også at det kun er 16 procent af brugerne, der ser babysalmesang som en form for dåbsoplæring. Oftest er det endda noget, der forsøges nedtonet, har vi oplevet, i de situationer, vi spørger til det, mens brugerne er til stede. Der er således et tydeligt mismatch mellem, hvordan der annonceres for babysalmesang, og hvordan afholderne selv ser babysalmesang. Kun få steder

italesættes babysalmesang i kirkernes markedsføring som noget religiøst, selvom langt de fleste kirker ønsker, at kirken i undersøgelsen ønsker at give mødrene noget religiøst med fra babysalmesang. Muligheden for at *brande* babysalmesang som en opfølgning til dåben og lade brugerne få et indblik i dåbsoplæring, og hvordan de selv og deres barn kan have glæde af dåbsoplæring, er stort set uudnyttet, selvom dem der vælger at deltage i kirkelige aktiviteter er indforståede med, at de befinder sig i religiøst regi, og selv er i stand til at til- og fravælge delelementer, der måtte tiltale dem mere eller mindre. Man får det indtryk, at mange kirker hellere vil nedtone de religiøse aspekter ved babysalmesang frem for at gøre aktiviteten for religiøs, og tilrettelægger den således, så den passer til den laveste fællesnævner, når det kommer til religiøsitet, frem for at imødekomme og lægge sig op ad den religiøse overlægger.

Kirken vil gerne fastholde brugerne, men er det nok, at kirken bliver et hyggeligt sted med musik af høj kvalitet, eller skal det hæftes op på det, de i virkeligheden er? Nemlig kirke. Hvorfor ikke markedsføre babysalmesang som en dåbsfølgeraktivitet, som støtter op om den dåb, et ritual som næsten alle babysalmesangsbrugere tilvælger og godt kan lide. Kunne man forestille sig, at folkekirken kunne brande babysalmesang som en tilbagesøgen til det noget større og vigtigere end *hygge*?

Fastholdelse efter babysalmesang

I forhold til at kirkerne med babysalmesang ønsker at gøre kirken til en del af brugernes liv og fastholde brugerne af babysalmesang til kirken også efter forløbets afslutning, virker det fuldkommen uforståeligt, at så få har oprettet registre med brugeroplysninger, og at endnu færre benytter sådanne registre til at kontakte de tidligere babysalmesangsgængere og reklamere for aktiviteter i kirken eller sognegården. Langt de fleste brugere har lyst til at komme i kirken til aktiviteter målrettet børn og børnefamilier, men får i en travl hverdag først viden om disse og virkelig incitament til at benytte sådanne tilbud, hvis de får en personlig invitation fx via mail eller sms eller sågar ved at oprette en begivenhed og invitere folk via Facebook. At mindst halvdelen af babysalmesangsbrugere hører om aktiviteten fra bekendte bekræfter netop, at det personlige aspekt har betydning for, at de vælger at komme i kirken. Hvis de får en personlig invitation eller en personlig anbefaling, er vejen til kirken kortere, end hvis de selv skal opsøge oplysninger om kirkens aktiviteter. Kun en femtedel har hørt om babysalmesang fra kirken, hvilket vil sige, at der er rigelig mulighed for, at kirken kan være mere opsøgende, når det handler om at informere om deres aktiviteter.

Endvidere kunne mange kirker med fordel tænke i at udvide deres aktivitetsudbud til også at rumme fortsætterhold med babysalmesang eller andre tilbud, som kunne passe til de mennesker, der så flittigt og på ugentlig basis har benyttet tilbuddet om babysalmesang, fremfor at de i mange kirker blot henvises til søndagsgudstjenesten, som mange ikke føler kan rumme småbørnsfamilierne. På den måde kunne de fastholde babysalmesangbrugere i kirken også efter babysalmesangsforløbet og derved ikke miste berøringen med brugerne også efter deres børn er over et år. Der bør være en kontinuitet og en naturlighed omkring brugen af kirkens tilbud, så man ikke kun er tilknyttet kirken de otte gange, man går til babysalmesang, men også vil kunne komme

senere. Kirken kunne med andre ord med rette gøre en indsats og prøve at være kirke også for gruppen imellem babysalmesangsbrugere og pensionister.

I langt de fleste kirker snakker man om behovet for frivillige og ikke mindst unge mennesker i menighedsrådet. Derfor kan det undre, at man ikke gør mere for at fastholde de ressourcestærke familier, som lige har haft kirken helt inde på livet i flere måneder og endda har været rigtig glade for det. Undersøgelsen viser godt nok, at de især er der for børnenes skyld, og at det er specielle omstændigheder i deres liv, der gør, det de på den måde bruger kirken. Men det er samtidig mennesker som i alle andre sammenhænge ønsker at udøve indflydelse. Er der ikke et potentiale for rekruttering blandt denne gruppe, hvis man får vist dem, at de kan have indflydelse på kirkens fremtidige børnetilbud?

Kirke i øjenhøjde

Når mødre kommer første gang med deres lille spædbarn, er noget af det vigtigste, at de mødes i øjenhøjde af mennesker som rent pædagogisk kan sætte sig ind i deres situation og er mennesker, som mødre kan relatere til. Derfor er det helt afgørende at de mennesker som står som afholdere rundt omkring i landets kirker har mere end musiske kompetencer, men også på det menneskelige plan kan tale med mødre. Det gælder også, når kirkerne ønsker at tilknytte en præst til forløbet, hvilket kan give rigtig god mening, da det at møde en præst under mere uformelle forhold end til dåben eller højmesse kan give mødre et andet syn på ikke bare præsten men kirken som institution. Dog er det værd at bemærke at præstens tilstedeværelse kun har positiv værdi for mødrenes møde med kirken og måske religionen, hvis præsten er en person, der forstår at møde brugerne, der hvor de er og en som disse kvinder kan relatere til. Hvis ikke præsten hviler i sig selv og sin tilstedeværelse blandt mødre, men mest af alt ligner én, der ikke ved hvad han/hun skal gøre af sig selv blandt gruppen af kvinder og børn, har det den modsatte effekt og de vil ikke få en følelse af, at **præsten faktisk er en person, de kan henvende sig til**, og som kan blive en ressource i deres liv, som ville være tilfældet, hvis præsten i højere grad var en person mødre kunne forholde sig til. I øjeblikket snakker man indenfor folkekirken meget om funktionspræster, hvilket mest forbindes med hospitalspræster, fængselspræster eller studenterpræster, men flere og flere kirker har i dag en præst, der er præst for børnefamilierne i sognet. Denne undersøgelse viser med al tydelighed, at det er vejen frem at have præster, som også forstår at møde børnefamilierne, og at en særlig børne- og familiepræst vil være en god ide i mange sogne, hvis kirkerne vil nå børnefamilierne.

Endelig er det interessant at kigge på selve det diakoniaspekt, som i mange kirker er fraværende i alle andre former end, når det kommer til at adsprede mødre på barsel og lave noget hyggeligt for børn. Størstedelen af babysalmesangsbrugerne er højtuddannede, ressourcestærke kvinder, mens der de fleste steder kun er få eller ingen med et lavt uddannelsesniveau eller som er socialt udsatte, med andre ord, folk som måske netop kunne have gavn af at komme i kirken og få hjælp til at stimulere deres barn. Som Anne Mette Riis, en af forgangskvinderne i babysalmesangs historie, påpeger, er babysalmesang en øvelse i nærvær. En stor del af aktiviteten handler for hende om at

få mødre til at se deres børn og skabe et særligt rum for mor og barn. Kan folkekirken være tilfreds med, at denne mulighed kun gives de ressourcestærke?

Mange kirker har ansat sognemedhjælpere til at varetage opgaverne med børn og børnefamilier, men vores oplevelse i snakken med sognemedhjælperne er, at de ikke altid føler, at de kan tage de store spørgsmål med mødre omkring religion og eksistens, og hverken de selv eller brugerne lader til at have overvejet, at sognemedhjælperne skulle kunne have en sådan funktion. Helt anderledes er det dog med præsten, som i kraft af sit embede og sin personificering af religion i langt de fleste tilfælde som noget selvfølgeligt vil udfylde den rolle. Det er især de steder, hvor der er en præst til stede ved babysalmesang, at man får en fornemmelse af, at babysalmesang handler om noget religiøst. I og med, at hverken brugere eller afholdere af babysalmesang (med undtagelse af præster) ser organist, sognemedhjælper eller endnu mindre musikpædagoger som en religiøs ressource, vil der de steder, hvor brugerne ikke møder en præst ved babysalmesang sjældent opstå snakke om store spørgsmål, svære spørgsmål, og endnu mindre vil der opstå situationer, hvor det kan gøres tydeligt, at kirken kan være en ressourceinstitution i svære situationer. Man bør derfor, der hvor kirkerne ønsker, at babysalmesang skal være en religiøs aktivitet, der kan vække religiøse overvejelser hos brugerne, tale for at der bør være en præst til stede mindst en gang i løbet af forløbet, hvor denne gør tydeligt opmærksom på sig selv og sin rolle. Ellers vil præsten for det første være usynlig for en del af menigheden, og for det andet en god mulighed for at have tilført religiøsitet til en aktivitet, der ellers i manges øjne vil blive opfattet som verdslig.

Konkluderende kommentarer

Babysalmesang er i dag at finde i næsten alle pastorater, hvor størrelsen gør det muligt. Det er en aktivitet, som størstedelen af folkekirken ser som en vigtig del af kirkens fremtid, idet selve formålet med aktiviteten er at nå en gruppe i befolkningen, som ellers er forholdsvis passive medlemmer. Det, kirkerne slår på i deres markedsføring, er musisk kvalitet, hygge og at aktiviteten er god for barnet, dermed giver babysalmesang for mange et musisk bånd til kirken. Kirkerne afholder babysalmesang for at åbne kirkerne og nå en målgruppe, der normalt ikke kommer i kirken udover til højtiderne, de ønsker at vise, hvor dejligt kirkerummet er, og at "her er plads til alle uanset tro". Brugere kommer, fordi de gerne vil gøre noget godt for deres barn og for at "komme ud", mens de er på barsel. Interessant nok får begge parter præcis det, de efterspørger: brugere bliver rent faktisk mere trygge ved kirken, er mere tilbøjelige til at benytte den også efter at have gået til babysalmesang, og de oplever, at deres barn er glade for at være i kirken. Børnene stimuleres sanseligt i form af musikken og det smukke rum, og alle er glade. På sin vis kunne man være tilfreds med det og blot fortsætte med babysalmesang som denne succesfulde tryghedsskabende aktivitet i kirken, men samtidig er det tydeligt, at der mange steder er et meget stort potentiale i babysalmesang, som kirkerne ikke altid er opmærksomme på.

Litteraturliste

Dam, Helene

2005 "Babysalmesang", *Kritisk Forum for praktisk teologi*, September, 46-53

Iversen, Christina & Gitte Laugesen

2014 "Tager du barnet ved hånden tager du moderen ved hjertet - En analyse af babysalmesang i Aarhus undersøgt via feltobservationer, surveys og interviews" (speciale).

Riis, Anne-Mette

2009 *Salmer I dans og bevægelse*, Det KGL. Vajsenhus' Forlag,

Steens, Jørgen

2012 "Babysalmesang er en dansk opfindelse", *Kristeligt Dagblad*

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/286244:Kirke---tro-->

[Babysalmesang-er-dansk-opfindelse](#) (set d. 29.10.2013)

Om parterne bag projektet

Center for SamtidsReligion ved Aarhus Universitet har som mål at undersøge centrale dimensioner af, hvordan religion ser ud i Danmark i dag. Her spiller undersøgelser af Folkekirken en vigtig rolle, i det Folkekirken danner ramme om langt den største del af danskerne i dag, men samtidigt har vi ikke nogen særlig stor viden om relationen mellem medlemmerne og kirken. Centeret er derfor interesseret i at igangsætte forskningsprojekter, der kan være med til at bidrage med ny viden om netop dette område.

Danmarks Kirkelige Mediecenter er sat i verden for at udvikle og drive kirkelig kommunikation. DKM er organiseret som en erhvervsdrivende fond, hvilket betyder, at vi har et formål og mission med vores arbejde, nemlig at være de bedste til at hjælpe andre med at kommunikere dét, de tror på og brænder for. Som kommunikationsvirksomhed producerer DKM hjemmesider, film, magasiner, multimediefortællinger, kampagner, spil, kurser og andre kommunikative tiltag for den kirkelige og værdibaserede verden. Uanset medie er udgangspunktet værdierne og den gode fortælling.